

APEK

**Agencija za pošto in elektronske
komunikacije Republike Slovenije**
Stegne 7, p. p. 418
1001 Ljubljana
telefon: 01 583 63 00, faks: 01 511 11 01
e-naslov: info.box@apek.si, <http://www.apek.si>
davčna št.: 10482369

ANALIZA UPOŠTEVNEGA TRGA 6

**»Dostopovni deli zakupljenih vodov ne
glede na tehnologijo, ki zagotavlja
zakupljeno ali dodeljeno zmogljivost
(medoperaterski trg)«**

S PREDLAGANIMI OBVEZNOSTMI

Kazalo

1	Uporabljeni izrazi	3
2	Pravna podlaga za analizo upoštevne trga 6.....	5
3	Kronološki pregled regulacije upoštevne trga 6.....	7
4	Postopek analize trga	8
4.1	Potek zbiranja podatkov.....	8
4.2	Pregled ponudnikov dajanja prenosnih kapacitet v zakup.....	8
4.3	Sodelovanje Agencije z Uradom za varstvo konkurence.....	10
5	Opredelitev upoštevne trga.....	11
5.1	Opredelitev trga proizvodov in storitev	11
5.1.1	Zamenljivost povpraševanja in ponudbe	12
5.2	Določitev geografskega trga	15
5.3	Definicija upoštevne storitvenega trga »Dostopni deli zakupljenih vodov (medoperaterski trg)«.....	15
6	Analiza upoštevne trga o obstoju konkurence.....	17
6.1	Tržni delež operaterja na upoštevne trgu in spreminjanje njegovega tržnega deleža na upoštevne trgu v daljšem obdobju.....	17
6.1.1	Tržni deleži operaterjev po prihodkih dostopnih delov zakupljenih vodov.....	18
6.1.2	Tržni deleži operaterjev po številu priključkov dostopnih delov zakupljenih vodov	21
6.2	Ovire za vstop na upoštevni trg in vpliv na potencialno konkurenco na tem trgu.....	23
6.3	Vpliv velikih uporabnikov na moč operaterja (izravnalna kupna moč)	24
6.4	Doseganje ekonomij obsega in ekonomij povezanosti.....	24
6.5	Kontrola nad infrastrukturo, ki se je ne da zlahka podvojiti.....	25
7	Zaključki analize o obstoju konkurence na upoštevne trgu.....	26
8	Predlagane obveznosti operaterja s pomembno tržno močjo	27
8.1	Obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe	27
8.2	Obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja	29
8.3	Obveznost zagotavljanja preglednosti.....	30
8.4	Obveznost cenovnega nadzora cen in stroškovnega računovodstva	32
8.5	Obveznost ločitve računovodskih evidenc.....	35

1 Uporabljeni izrazi

Naročnik oziroma naročnica (v nadaljnjem besedilu: naročnik) je vsaka fizična ali pravna oseba, ki z izvajalcem javnih komunikacijskih storitev sklene pogodbo za uporabo teh storitev oziroma za njihovo zagotavljanje s strani izvajalca.

Operater je fizična ali pravna oseba, ki zagotavlja javna komunikacijska omrežja ali z njimi povezane zmogljivosti oziroma izvaja javne komunikacijske storitve.

Operaterski dostop pomeni zagotovitev razpoložljivosti naprav oziroma storitev drugemu operaterju pod določenimi pogoji, bodisi na izključni ali neizključni podlagi za zagotavljanje elektronskih komunikacijskih storitev. Med drugim zajema: dostop do omrežnih elementov in povezanih zmogljivosti, ki lahko vključuje tudi priključitev opreme s fiksnimi ali nefiksnimi sredstvi (zlasti to vključuje dostop do krajevne zanke ter naprav in storitev, ki so potrebne za zagotavljanje storitev prek krajevne zanke), dostop do fizične infrastrukture, vključno z zgradbami, kanali in drogovi, dostop do ustreznih sistemov programske opreme vključno s sistemi za podporo obratovanja, dostop do pretvorbe številki ali do sistemov, ki zagotavljajo enakovredno delovanje, dostop do fiksnih in mobilnih omrežij, zlasti za sledenje, dostop do sistemov s pogodnim dostopom za digitalne televizijske storitve, dostop do virtualnih omrežnih storitev.

Uporabnik oziroma uporabnica (v nadaljnjem besedilu: uporabnik) je fizična ali pravna oseba, ki uporablja ali zaprosi za uporabo javne komunikacijske storitve.

Končni uporabnik oziroma končna uporabnica (v nadaljnjem besedilu: končni uporabnik) je uporabnik, ki ne zagotavlja javnih komunikacijskih omrežij in ne izvaja javnih komunikacijskih storitev.

Elektronska komunikacijska oprema so pripadajoče naprave elektronskih komunikacijskih omrežij, ki omogočajo elektronske komunikacijske storitve. Med drugim vključujejo komutacijsko ali usmerjevalno opremo ali vse vrste baznih postaj ali električne kabelske sisteme, kadar se uporabljajo za prenos signalov pri izvajanju elektronskih komunikacijskih storitev, vključno z radijsko in televizijsko radiodifuzijo ter kabelsko televizijo in kabelskimi komunikacijami, ne glede na vrsto prenesenih informacij.

Elektronsko komunikacijsko omrežje so prenosni sistemi in, kjer je to primerno, komutacijska ali usmerjevalna oprema in drugi viri, ki omogočajo prenos signalov po vodnikih, z radijskimi valovi, po optičnih ali drugih elektromagnetnih sredstvih, vključno s satelitskimi omrežji, fiksnimi (vodovno in paketno komutirana, vključno z internetom) in mobilnimi prizemnimi omrežji, električnimi kabelskimi sistemi, če se uporabljajo za prenos signalov, omrežji za radijsko in televizijsko radiodifuzijo ter omrežji kabelske televizije, ne glede na vrsto prenesenih informacij.

Zakupljeni vodi so vrsta elektronskih komunikacijskih zmogljivosti, ki uporabniku omogočajo transparentne prenosne povezave med omrežnimi priključnimi točkami brez funkcije avtomatske usmerjevalne komutacije, ki bi bila uporabniku na voljo kot del funkcij zakupljenega voda.

Dostopovni del zakupljenega voda je tisti del, ki poteka od lokacije operaterja (ali njegove opreme) do končnega uporabnika (*last mile*).

Medomrežni vod je zakupljeni vod, ki je namenjen medomrežni povezavi dveh operaterjev.

Delni zakupljeni vod (*part circuit* ali *part line*) predstavlja povezavo med prostori uporabnika in točko medomrežne povezave drugega (alternativnega) operaterja na vozlišču glavnega operaterja. Delni zakupljeni vodi so obravnavani kot specialna vrsta medoperaterskih zakupljenih vodov, ki jih alternativni operater lahko uporabi za zagotavljanje storitev končnemu uporabniku. Sestavljeni so iz dostopovnega dela (povezava uporabnika s prvim vozliščem glavnega operaterja) in/ali hrbtničnega dela (povezava med vozlišči glavnega operaterja).

Tranzitni vod je zakupljeni vod namenjen za medsebojno povezovanje operaterjev, bodisi nacionalnih ali mednarodnih preko omrežja operaterja elektronskih komunikacijskih omrežij. Pri tranzitnem vodu gre dejansko za povezavo dveh točk medomrežnih povezav.

Operaterski mednarodni zakupljeni vod je namenjen povezavi alternativnega operaterja preko omrežja operaterja elektronskih komunikacijskih omrežij v mednarodno omrežje.

Nacionalni zakupljeni vod je zakupljen vod, ki povezuje terminalske opreme uporabnikov (operaterjev) (točka-točka ali točka-več točk) znotraj območja Republike Slovenije.

Mednarodni zakupljeni vod povezuje zakupnikovo terminalsko opremo z mednarodnim telekomunikacijskim omrežjem in je sestavljen iz nacionalnega dela, ki poteka po ozemlju Republike Slovenije in mednarodnega dela, ki se nadaljuje izven območja Republike Slovenije.

Ostali termini imajo enak pomen kot v ZEKom, če iz besedila analize ne izhaja drugače.

2 Pravna podlaga za analizo upoštevnega trga 6

V skladu s prvim odstavkom 21. člena Zakona o elektronskih komunikacijah (Uradni list RS, št. 13/07-UPB-1 in 102/07-ZDRad; v nadaljnjem besedilu ZEKom) mora Agencija za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu agencija) v sodelovanju z organom, pristojnim za varstvo konkurence, v rednih časovnih intervalih analizirati trge iz Splošnega akta o določitvi upoštevne trgov (Uradni list RS, št. 18/2008).

ZEKom ureja pogoje za zagotavljanje elektronskih komunikacijskih omrežij in za izvajanje elektronskih komunikacijskih storitev. Agencija na podlagi ZEKom ter njegovih podzakonskih aktov zagotavlja pogoje za učinkovito konkurenco s tem pa omogoča enakopravno delovanje operaterjev na telekomunikacijskem trgu.

V letu 2002 je bil sprejet regulatorni okvir za zagotavljanje elektronskih komunikacijskih storitev in omrežij v Evropski uniji (v nadaljnjem besedilu: EU), v okviru katerega so bile sprejete naslednje direktive:

- Direktiva 2002/21/EC Evropskega parlamenta in Sveta, ki določi skupni okvir za ureditev elektronskih komunikacijskih omrežij in storitev (OJ L 108/33, 24.4.2002, v nadaljevanju Okvirna direktiva);
- Direktiva 2002/20/EC Evropskega parlamenta in Sveta, ki uskladi pravila za odobritev zagotavljanja elektronskih komunikacijskih omrežij in izvajanjem elektronskih komunikacijskih storitev (OJ L 108/21, 24.4.2002, v nadaljevanju Direktiva o odobritvi);
- Direktiva 2002/19/EC Evropskega parlamenta in Sveta, ki ureja dostop do in medomrežno povezovanje elektronskih komunikacijskih omrežij in povezanih zmogljivosti (OJ L 108/7, 24.04.2002, v nadaljevanju Direktiva o dostopu);
- Direktiva 2002/22/EC Evropskega parlamenta in Sveta, ki določi pravice uporabnikov glede elektronskih komunikacijskih omrežij in storitev (OJ L 108/51, 24.4.2002, v nadaljevanju Direktiva o univerzalnih storitvah).

ZEKom je prevzel določbe omenjenega regulativnega paketa.

Regulativni okvir na področju elektronskih komunikacij v EU kot tudi ZEKom predvidevata tristopenjski proces v postopku določitve operaterja s pomembno tržno močjo in naložitve obveznosti z namenom vzpostavitve konkurence na trgu in sicer:

- prvi korak vsebuje določitev upoštevne trgov na področju elektronskih komunikacij v skladu z 20. členom ZEKom. Agencija je na podlagi tega sprejela Splošni akt o določitvi upoštevne trgov (Uradni list RS št. 18/08), ki je stopil v veljavo dne 23.2.2008,
- v drugem koraku Agencija v skladu s prvim odstavkom 21. člena ZEKom v sodelovanju z Uradom za varstvo konkurence opravi v rednih časovnih intervalih analizo trga. Osnovni cilj analize trga je ugotovitev ali na posameznem trgu obstaja konkurenca oziroma ali ima operater (lahko tudi dva ali več operaterjev skupaj) na posameznem upoštevne trgu pomembno tržno moč. Agencija je v okviru tega postopka po uradni dolžnosti opravila analizo upoštevne trga »Dostopovni deli zakupljenih vodov ne glede na tehnologijo, ki zagotavlja zakupljeno ali dodeljeno zmogljivost (medoperaterski trg)«.
- v tretjem koraku Agencija, glede na izsledke analize nekonkurenčnosti na trgu, določi operaterja s pomembno tržno močjo in mu naloži vsaj eno izmed možnih obveznosti iz

23. do 30. člena ZEKom, z namenom reševanja dejanskih ali potencialnih težav na področju konkurence.

3 Kronološki pregled regulacije upoštevne trga 6

Agencija je v postopku analize upoštevne trga »Dostopovni deli zakupljenih vodov (medoperaterski trg)« dne 17.1.2006 izdala odločbo št. 300-165/2004/65, na podlagi katere je družbo Telekom Slovenije d.d. določila kot operaterja s pomembno tržno močjo. V odločbi je Agencija družbi Telekom Slovenije d.d. naložila naslednje obveznosti: obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe; obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja; obveznost zagotavljanja preglednosti ter obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva.

Evropska komisija je dne 17.12.2007 izdala novo Priporočilo o upoštevni trgih proizvodov in storitev v sektorju elektronskih komunikacij, ki so lahko predmet predhodnega urejanja v skladu z Direktivo 2002/21/ES. Agencija je omenjene upoštevne trge produktov in storitev prevzela s sprejetjem novega Splošnega akta o določitvi upoštevni trgov, ki je stopil v veljavo 23.2.2008. Na podlagi tega se je upoštevni trg »Dostopovni deli zakupljenih vodov (medoperaterski trg)« preimenoval v »Dostopovni deli zakupljenih vodov ne glede na tehnologijo, ki zagotavlja zakupljeno ali dodeljeno zmogljivost (medoperaterski trg)«, ter se istočasno spremenil iz upoštevne trga št. 13 v upoštevni trg št. 6.

Agencija je v skladu z 21. členom ZEKom ponovno opravila analizo upoštevne trga »Dostopovni deli zakupljenih vodov ne glede na tehnologijo, ki zagotavlja zakupljeno ali dodeljeno zmogljivost (medoperaterski trg)« z namenom, da ugotovi novo stanje na omenjenem trgu.

4 Postopek analize trga

4.1 Potek zbiranja podatkov

Agencija je na podlagi rednega četrletnega in letnega zbiranja podatkov o razvoju trga elektronskih komunikacij, skladno s Splošnim aktom o zbiranju, uporabi in dajanju podatkov o razvoju trga elektronskih komunikacij (Uradni list RS, št. 73/07), od vseh fizičnih in pravnih oseb, ki zagotavljajo elektronska komunikacijska omrežja oziroma izvajajo elektronske komunikacijske storitve, ter so vpisane v uradno evidenco Agencije, pridobila podatke, na podlagi katerih je izvedla tržno analizo upoštevne trga. Agencija je zaradi potreb po podrobnejši analizi trga na podlagi poziva z dne 21.3.2008 dodatno zbrala podatke vseh fizičnih in pravnih oseb, ki so v okviru letnih oziroma četrletnih vprašalnikov Agencijo obvestili, da opravljajo storitev dajanja prenosnih kapacitet v zakup.

4.2 Pregled ponudnikov dajanja prenosnih kapacitet v zakup

V uradni evidenci operaterjev javnih komunikacijskih omrežij oziroma javnih komunikacijskih storitev Agencije je bilo v času opravljanja analize registriranih 35 operaterjev, ki izvajajo storitev dajanja vodov in/ali komunikacijskih zmogljivosti v zakup.

Glede na uradno evidenco Agencije nudijo storitve dajanja vodov in/ali komunikacijskih zmogljivosti v zakup naslednja podjetja:

	Operater	Naslov	Pošta	Kraj
1.	AKTON d.o.o.	Dunajska cesta 63	1000	Ljubljana
2.	AMIS d.o.o.	Tržaška 85	2000	Maribor
3.	AVISION d.o.o. Portorož	Obala 114	6320	Portorož
4.	BT Globalne storitve, d.o.o.	Dunajska cesta 106	1000	Ljubljana
5.	CATV RADLJE-VUHRED d.o.o.	Mariborska cesta 4	2360	Radlje ob Dravi
6.	CATV TEZNO d.d.	Bevkova ulica 2	2000	Maribor
7.	DARS d.d.	Ulica XIV. Divizije 4	3000	Celje
8.	DEM d.o.o.	Obrežna 170	2000	Maribor
9.	ELEKTRO MARIBOR d.d.	Vetrinjska ulica 2	2000	Maribor
10.	GRATEL d.d.	Skorba 40	2250	Ptuj
11.	In.life d.d.	Dunajska 22	1000	Ljubljana
12.	IT TEL d.o.o.	Tivolska cesta 50	1000	Ljubljana
13.	KA TE Nova Gorica	Erjavčeva 2	5000	Nova Gorica
14.	KRS Rotovž d.d.	Cankarjeva ulica 6A	2000	Maribor
15.	KRS TABOR d.d.	Kardeljeva cesta 49	2000	Maribor
16.	Ljubljanski kabel d.d.	Tivolska cesta 50	1000	Ljubljana
17.	NABLA d.o.o.	Sorška cesta 39	4220	Škofja Loka
18.	SINFONIKA d.d.	Motnica 7	1236	Trzin
19.	SOFTNET d.o.o.	Borovec 2	1236	Trzin
20.	Stelkom d.o.o.	Špruha 19	1236	Trzin
21.	Slovenske železnice, d.o.o.	Kolodvorska 11	1000	Ljubljana
22.	T - 2 d.o.o.	Streliška cesta 150	2000	Maribor
23.	TELE TV, komunikacijski engineering,	Ulica Nikole Tesle 2	4000	Kranj

	Kranj, d.o.o.			
24.	TELECOM MM d.o.o. Metlika	Gornje Dobravice 14	8332	Gradac
25.	Telekom Slovenije d.d.	Cigaletova 15	1000	Ljubljana
26.	TELEMAX PRO, d.o.o., Ljubljana	Trpinčeva 39	1000	Ljubljana
27.	TELESAT, d.o.o., Jesenice	Cesta talcev 20	4270	Jesenice
28.	TELIUS d.o.o.	Tivolska 50	1000	Ljubljana
29.	TELPROM d.o.o.	Kvedrova cesta 5a	1000	Ljubljana
30.	TERACOM TELCO SERVIS d.o.o.	Štihova 13	1000	Ljubljana
31.	TS RPL d.d.	Pohorska ulica 9	2000	Maribor
32.	T-SYSTEMS, d.o.o.	Cesta v Mestni log 88a	1000	Ljubljana
33.	TUŠ TELEKOM d.d.	Brnčičeva 49	1231	Ljubljana- Črnuče
34.	UPC TELEMACH d.o.o.	Cesta Ljubljanske brigade 21	1000	Ljubljana
35.	VOX MUNDI d.o.o.	Slivje 2	8312	Podbočje

Agencija je na podlagi poziva z dne 21.3.2008 in rednega četrletnega ter letnega zbiranja podatkov o razvoju trga elektronskih komunikacij, ugotovila, da izvajajo storitve dajanja dostopovnih delov zakupljenih vodov ne glede na tehnologijo, ki zagotavlja zakupljeno ali dodeljeno zmogljivost na medoperaterskem trgu naslednji operaterji:

	Operater	Naslov	Pošta	Kraj
1.	Amis d.o.o.	Tržaška 85	2000	Maribor
2.	Stelkom d.o.o.	Špruha 19	1236	Trzin
3.	Slovenske železnice, d.o.o.	Kolodvorska 11	1000	Ljubljana
4.	Telekom Slovenije d.d.	Cigaletova 15	1000	Ljubljana
5.	TUŠ TELEKOM d.d.	Brnčičeva 49	1231	Ljubljana - Črnuče

V začetku meseca aprila 2007 je prišlo do združitve družbe Telekom Slovenije d.d. z njeno hčerinsko družbo SiOL d.o.o., ki je hkrati največji slovenski ponudnik širokopasovnih storitev na maloprodajnem trgu. Družba SiOL d.o.o. je tako postala del matične družbe, ki je prevzela trženje blagovne znamke SiOL.

Kabelski operater UPC Telemach d.o.o. je v minulih letih svoje dejavnosti usmeril med ostalim tudi na prevzeme kabelskih operaterjev po Sloveniji. Tako se je povezal z naslednjimi kabelskimi operaterji: CATV – kabelsko prenosni sistemi Murska Sobota, d.d. (v drugi polovici leta 2005), KRS Rotovž d.d. (konec leta 2006), Masicom d.o.o. (v začetku leta 2007) in Ljubljanski kabel d.d. (sredi leta 2007). Podatke za to analizo so kabelski operaterji UPC Telemach d.o.o., KRS Rotovž d.d. in Ljubljanski kabel d.d. posredovali ločeno, zato so tako prikazani tudi njihovi podatki v analizi.

Družbi ELES d.o.o. in Elektro Celje d.d. sta na podlagi sklepu Vlade RS z dne 01.07.2004 vse aktivnosti s področja elektronskih komunikacijskih storitev prenesli na družbo Elektro TK, d.o.o., Ljubljana, ki se je dne 05.01.2005 preimenovala v Stelkom d.o.o. Podatki družb ELES d.o.o. in Elektro Celje d.d. oziroma družbe Elektro TK, d.o.o., Ljubljana, ki se nanašajo na leto 2004, so v tej analizi prikazani kot podatki podjetja Stelkom d.o.o.

4.3 Sodelovanje Agencije z Uradom za varstvo konkurence

Agencija je dolžna, skladno s 124. členom ZEKom pri izvajanju analiz upoštevnega trga in pri določitvi pomembne tržne moči, sodelovati z Uradom za varstvo konkurence (v nadaljevanju UVK).

V zvezi s tem je Agencija UVK dne 15.4.2008 v mnenje posredovala osnutek analize s predlaganimi obveznostmi. UVK je po preučitvi prejete dokumentacije dne 21.4.2008 odgovoril z dopisom št. 306-13/2008-8, v katerem ugotavlja, da nima pripomb in da k zadevni analizi izreka pritrdilno mnenje.

UVK je v mnenju zapisal, da je analiza trga s predlaganimi regulatornimi obveznostmi operaterja s pomembno tržno močjo družbi Telekom Slovenije d.d., primerna in sorazmerna s koristmi, katerih namen je vzpostaviti učinkovito konkurenco in odpraviti potencialne motnje v prihodnosti na tem trgu.

5 Opredelitev upoštevne trga

Pri opredelitvi upoštevne trgov je potrebno upoštevati določila regulativnega okvira na področju elektronskih komunikacij v EU. Na podlagi prvega odstavka 15. člena Okvirne direktive je Evropska komisija sprejela Priporočilo z dne 17. decembra 2007 o upoštevne trgovih produktov in storitev v sektorju elektronskih komunikacij, ki so lahko predmet predhodnega urejanja v skladu z Direktivo 2002/21/ES Evropskega parlamenta in Sveta o skupnem ureditvenem okviru za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (OJ L 344, 28.12.2007, str. 65; v nadaljnjem besedilu: Priporočilo o upoštevne trgovih produktov in storitev). V njem je Evropska komisija opredelila trge produktov in storitev v sektorju elektronskih komunikacij, katerih značilnosti lahko utemeljujejo uvedbo regulativnih obveznosti iz posebnih direktiv in so tako lahko predmet predhodne (*ex-ante*) regulacije. Pri določitvi t.i. upoštevne trgov je Evropska komisija ravnala v skladu z načeli konkurenčnega prava. Agencija je omenjene upoštevne trge produktov in storitev prevzela s sprejetjem Splošnega akta o določitvi upoštevne trgov (Uradni list RS št. 18/08), ki v skladu s citiranim Priporočilom vsebuje 7 upoštevne trgov produktov in storitev na določenem geografskem področju, ki pa jih je potrebno v fazi analize še dodatno opredeliti, in sicer z namenom določitve produktov/storitev, ki sestavljajo del upoštevne trga ter določitve geografskega območja, kjer se pogoji konkurence bistveno razlikujejo. Upoštevni trg se torej določi na podlagi predhodne:

1. opredelitve trga proizvodov in storitev ter
2. določitve geografskega trga.

Cilj opredelitve trga v obeh, proizvodni in geografski dimenziji, je opredeliti dejanske konkurente udeleženih podjetij, ki so sposobni omejevati ravnanje udeleženih podjetij in preprečevati, da bi ravnala neodvisno od pritiska učinkovite konkurence. Tako mora Agencija v postopku izdelave analize ugotavljati, ali ima kateri operater na trgu položaj, enakovreden prevladujočemu, torej tak ekonomski vpliv, da mu omogoča znatno mero samostojnosti nasproti konkurentom, uporabnikom in potrošnikom. Pri ugotovitvi pomembne tržne moči je treba opredeliti upoštevni trg in določiti ekonomsko moč operaterja.

5.1 Opredelitev trga proizvodov in storitev

V zvezi s prvim kriterijem (opredelitev trga proizvodov in storitev), je treba v okviru posamezne analize podrobneje opredeliti kateri produkti oz. storitve, ki jih uporabnik smatra za zamenljive glede na lastnosti proizvodov, se na tem trgu nahajajo, njihove cene in namen uporabe. Opredelitev upoštevne trga produktov in storitev je potrebno definirati s pomočjo dveh kriterijev:

1. zamenljivosti povpraševanja (*Demand side substitutability*) in
2. zamenljivosti ponudbe (*Supply side substitutability*).

Zamenljivost povpraševanja se ugotavlja na podlagi zamenljivosti storitve z vidika uporabnika. Ugotavlja se zlasti s predvidenim prehodom večjega števila uporabnikov na drug proizvod. Zamenljivost povpraševanja omogoča, da se določi storitve ali nabor storitev, ki so po mnenju uporabnikov medsebojno zamenljivi v primeru relativnega zvišanja cen. Proizvodi, za katere se ugotovi, da so medsebojno zamenljivi, so del istega upoštevne trga.

Možnost potrošnikov, da lahko zamenjajo storitev za drugo storitev zaradi majhnega vendar pomembnega dviga cen, je lahko ovirana zaradi znatnih stroškov prehoda. Potrošniki, ki so

investirali v tehnologijo z namenom prejemanja storitve morda ne bodo pripravljene prevzeti kakršnihkoli dodatnih stroškov, ki so povezani z zamenjavo obravnavane storitve za substitut. Pogosto pa se tudi zgodi, da so potrošniki vezani na obstoječega ponudnika z dolgoročnimi pogodbami ali z visokimi stroški zamenjave terminalske opreme. V primerih, ko je potrošnik soočen z visokimi stroški zamenjave storitve A za storitev B, ti dve storitvi ne smeta biti vključeni v isti upoštevni trg.

Pri ugotavljanju **zamenljivosti ponudbe** je treba ugotoviti ali podjetja, ki proizvajajo različne proizvode oziroma opravljajo različne storitve in ne delujejo na istem upoštevnom trgu, lahko relativno enostavno pričnejo proizvajati proizvode oziroma opravljati storitve konkurentov ter jih tržiti v zelo kratkem času, ne da bi to povzročilo kakšne večje dodatne stroške ali tveganja. To pomeni sposobnost proizvajalca, da v primeru povečanja cene obravnavanega proizvoda oziroma storitve, lahko v kratkem času vstopi na upoštevni trg in preide na proizvodnjo in distribucijo enakega proizvoda oziroma storitve. Ko so ti pogoji izpolnjeni, bo imela dodatna proizvodnja, dana na trg, disciplinski učinek na konkurenčno ravnanje udeleženih podjetij. Tak vpliv je enakovreden učinku zamenljivosti povpraševanja. Dejstvo, da ima konkurenčno podjetje v lasti sredstva za zagotavljanje storitev pa je lahko irelevantno, če so potrebne znatne dodatne investicije za zagotavljanje te storitve. Prav tako pa je potrebno upoštevati dolgoročno vezavo kapacitet pri zagotavljanju storitev. Zgolj slučajna hipotetična zamenljivost ponudbe ni zadosten pogoj za določitev trga. Prav tako je treba upoštevati obstoječe zakonodajne in regulatorne zahteve, ki lahko preprečijo pravočasen vstop na upoštevni trg in posledično onemogočijo zamenljivost ponudbe. Zamenljivost ponudbe ne služi samo za definiranje upoštevnega trga, ampak tudi za določanje udeležencev na upoštevnom trgu.

5.1.1 Zamenljivost povpraševanja in ponudbe

Zakupljeni vodi so eden temeljnih gradnikov trga elektronskih komunikacij, ki jih operaterji omrežij in ponudniki storitev uporabljajo kot osnovno prenosno infrastrukturo, na kateri so zgrajene njihove storitve, veliki poslovni uporabniki pa jih uporabljajo kot sredstvo za povezovanje svojih izpostav po svetu in prenos internetnih glasovnih in podatkovnih informacij.

Po ZEKom so zakupljeni vodi definirani kot vrsta elektronskih komunikacijskih zmogljivosti, ki uporabniku omogočajo transparentne prenosne povezave med omrežnimi priključnimi točkami brez funkcije avtomatske usmerjevalne komutacije¹, ki bi bila uporabniku na voljo kot del funkcij zakupljenega voda.

Zakupljeni vodi omogočajo prenos podatkov po določenem mediju ali po določeni pasovni širini. Ker tudi ni nujno niti običajno, da bi potekali vedno po isti poti, ne more iti za zakup, temveč zgolj za storitev omogočanja komunikacije, ki ima začetno in končno točko.

Zakupljeni vodi so specifična zvrst prenosnih zmogljivosti in predstavljajo transparentno ter ožje opredeljeno tehnično in pravno kategorijo definirano tako, da ob uporabi ne potrebujejo usklajevanja oziroma prilagajanja med operaterji. Zakupljeni vodi uporabniku jamčijo za določeno pasovno širino, ki lahko znaša glede na potrebe uporabnika, hitrosti od 64 kbit/s in vse do 2,5 gbit/s. Ena od vrst zakupljenih vodov so dostopovni deli zakupljenega voda, ki so tisti del, ki poteka od lokacije operaterja (ali njegove opreme) do končnega uporabnika (last mile). Dostopovni deli zakupljenih vodov lahko hkrati predstavljajo dele delnih zakupljenih vodov (*part circuit* ali *part line*), ki predstavljajo povezavo med prostori uporabnika in točko medomrežne povezave drugega (alternativnega) operaterja na vozlišču glavnega

¹ Komutacija po slovarju tujk: zamenjava, sprememba; brez funkcije preklapljanja

operaterja. Delni zakupljeni vodi so obravnavani kot specialna vrsta medoperaterskih zakupljenih vodov, ki jih alternativni operater lahko uporabi za zagotavljanje storitev končnemu uporabniku. Sestavljeni so iz dostopovnega dela (povezava uporabnika s prvim vozliščem glavnega operaterja) in segmenta hrbteničnega dela (povezava med vozlišči glavnega operaterja).

Operaterji, ki želijo tržiti storitve prenosa podatkov, potrebujejo ustrezno pasovno širino, ki omogoča ta prenos podatkov.

Operaterji, v Sloveniji zakupujejo dostopovne dele zakupljenih vodov, ki so lahko izvedeni preko različnih infrastruktur, kot so:

- bakreno dostopovno omrežje,
- kabelsko omrežje,
- optično omrežje,
- brezžično omrežje.

V zadnjem času pa se operaterji za tovrstne namene poslužujejo tudi ethernet omrežja, ki je trenutno eno najbolj popularnih lokalnih omrežij na svetu. Ethernet je najbolj razširjena omrežna tehnologija, zasnovana za uporabo v lokalnih omrežjih. S pomočjo hitrega tehnološkega razvoja, velike razširjenosti in predvsem cenovne ugodnosti pa se v zadnjem času pojavlja kot standardna tehnologija za izgradnjo visokopropustnih mestnih omrežij. S prihodom nove, 10-gigabitne ethernet tehnologije, postaja ethernet vedno resnejši konkurent klasičnim zakupljenim vodom.

V zvezi z navedenim in z dejstvom da se je s predlogom novega regulatornega okvirja razširilo poimenovanje analiziranega upoštevnega trga z »ne glede na tehnologijo, ki zagotavlja zakupljeno in dodeljeno zmogljivost« je Agencija v nadaljevanju ugotavljala zamenljivost med dostopovnim delom zakupljenih vodov in ethernetom.

Agencija je ugotavljala ali obstajajo produkti oziroma storitve, ki bi bili z vidika funkcionalnosti podobni ali celo enaki funkcijam, ki jih omogočajo dostopovni deli zakupljenih vodov.

V opombi št. 13 2. poročila o pregledu upoštevnih trgov Evropske Komisije² je navedeno, da »morajo biti na medoperaterski trg zakupljenih vodov vključeni tudi zakupljeni vodi z alternativnimi vrstami vmesnikov (vključno ethernet), če ocenitev glede na načela konkurenčnega prava pokaže, da so zakupljeni vodi z alternativnimi oblikami vmesnikov na medoperaterskem trgu zamenljivi z medoperaterskimi zakupljenimi vodi s tradicionalnimi vrstami vmesnikov, še posebno če sta njihova funkcionalnost in cena primerljivi.«

Agencija je najprej primerjala tehnične značilnosti dostopovnega dela zakupljenega voda in etherneteta, ter pri tem ugotovila, da ethernet omrežje v primerjavi z dostopovnimi deli zakupljenih vodov sicer v osnovi ne zagotavlja konstantne hitrosti bitnega pretoka, zato njegova uporaba zahteva določena usklajevanja med ponudniki in uporabniki, vendar pa se to lahko doseže z vgradnjo dodatnih vmesnikov.

Nadalje je Agencija ugotavljala primerljivost cen obeh tehničnih rešitev. Agencija je v odsotnosti posebnih medoperaterskih cenikov Telekoma Slovenije d.d. primerjala maloprodajne cene etherneteta in zakupljenih vodov navedenega operaterja. Cena zakupa je Agencija ugotavljala za obdobje enega leta. Zakupljeni vodi se na trgu ponujajo z več različnimi kapacitetami, medtem ko se ponuja ethernet le s kapaciteto 10 Mbit/s in 100 Mbit/s. Cena zakupa etherneteta s kapaciteto 10 Mbit/s na letni ravni znaša 23.084,52 €, medtem ko cena enoletnega zakupa dostopovnega dela zakupljenega voda s kapaciteto 10

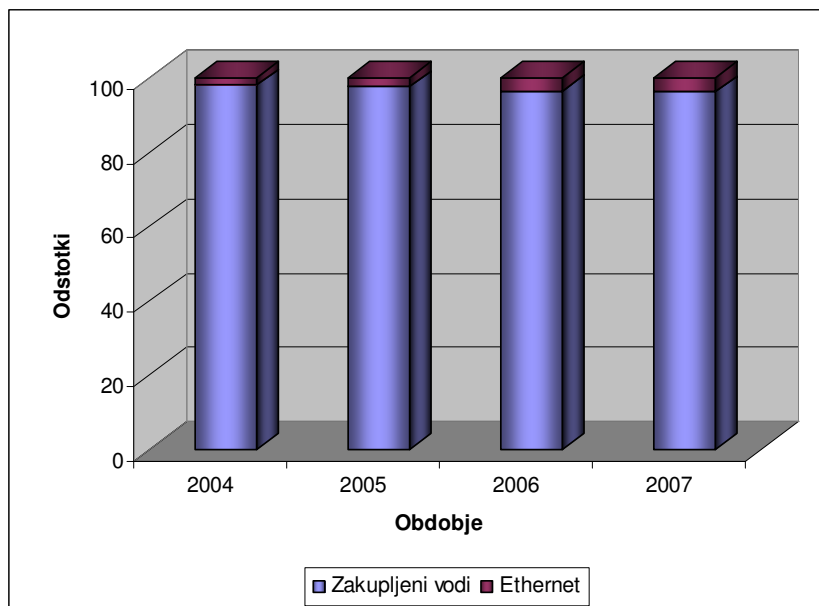
² Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee of regions on market reviews under the EU Regulatory Framework (2nd report), Consolidating the internal market for electronic communications, 11.7.2007.

Mbit/s znaša 26.803,40 €. Ceno zakupljenega voda je Agencija izračunala z linearno interpolacijo med cenama najbližje višje in najbližje nižje kapacitete. Primerjava cen je pokazala cenovno substitucijo med ethernetom in zakupljenimi vodi. Agencija ocenjuje, da bi v primeru, da bi družba Telekom Slovenije d.d. dejansko zagotavljala ethernet ostalim operaterjem, razmerje med cenami ne bi bistveno odstopalo oziroma bi bil ta lahko za operaterje kvečjemu še cenejši. Istočasno glede na ugotovljene letne cene, ki vključujejo priključnino, tudi strošek spremembe vmesnikov za operaterja ne predstavlja takega stroška, ki se ob nekoliko nižji ceni zakupa tovrstne tehnične rešitve ne bi v primernem času povrnil.

Pri tem Agencija posebej opozarja na spremembo Priporočila o upoštevni trgih, ki posebej opozarja na tehnološko nevtralnost predmetnega upoštevne trga. Poleg tega je v Skupnem stališču ERG za zakupljene vode ethernet vključen in naveden kot del istega upoštevne trga.³

Agencija v nadaljevanju ugotavlja tudi tržni delež posameznih tehničnih rešitev na maloprodajnem trgu. Pri tem je ugotovila, da se tržni delež ethernet tako po številu kot po prihodkih povečuje, medtem ko delež zakupljenih vodov konstantno pada. Navedeni trend lahko povežemo s prehodom končnih uporabnikov iz zakupljenih vodov na ethernet. Ta trend je razviden tudi iz spodnjih grafov.

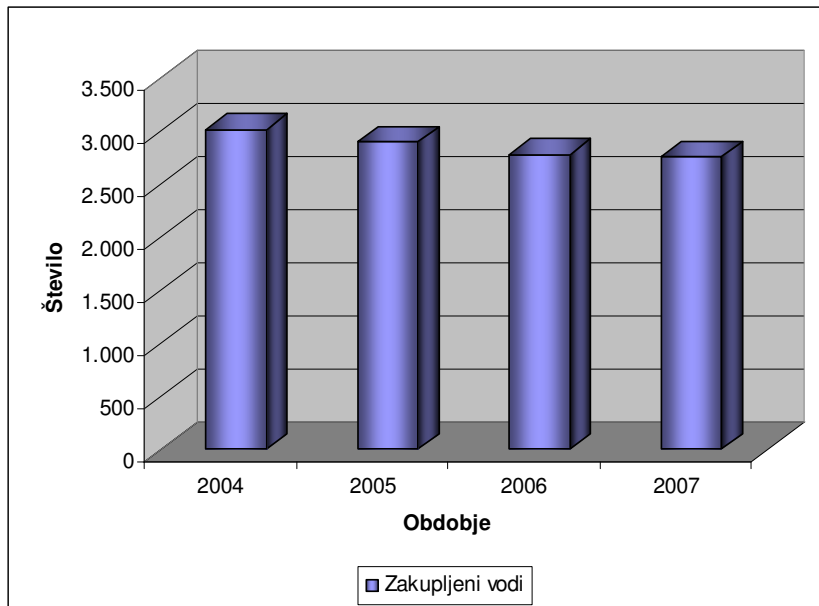
Graf 1: Razmerje med številom zakupljenih vodov in ethernetom

Vir: Podatki Agencije, 2008

³ http://erg.eu.int/doc/publications/erg_07_54_wll_cp_final_080331.pdf

Graf 2: Gibanje števila zakupljenih vodov

Vir: Podatki Agencije, 2008

Agencija na podlagi vsega napisanega zaključuje, da dostop preko etherneteta na strani ponudbe in povpraševanja predstavlja substitut dostopovnemu delu zakupljenih vodov in je tako del istega upoštevnega trga.

5.2 Določitev geografskega trga

Upoštevni geografski trg obsega vsa področja, kjer podjetja ponujajo storitve in povprašujejo po storitvah v enakih pogojih konkurence. Pri določanju upoštevnega trga se ne upoštevajo področja, na katerih so pogoji konkurence pomembno različni.

Splošni akt določa, da je geografski trg za trg »Dostopovni deli zakupljenih vodov ne glede na tehnologijo, ki zagotavlja zakupljeno ali dodeljeno zmogljivost (medoperaterski trg)« celotno območje Republike Slovenije. Geografski upoštevni trg je območje Republike Slovenije, saj so konkurenčni pogoji enaki za območje celotne države in niso vezani na določeno regijo ali območje. Ključno za to ugotovitev je dejstvo, da družba Telekom Slovenije d.d. svojo storitev zakupa operaterskih vodov ponuja pod enakimi pogoji na celotnem ozemlju Slovenije.

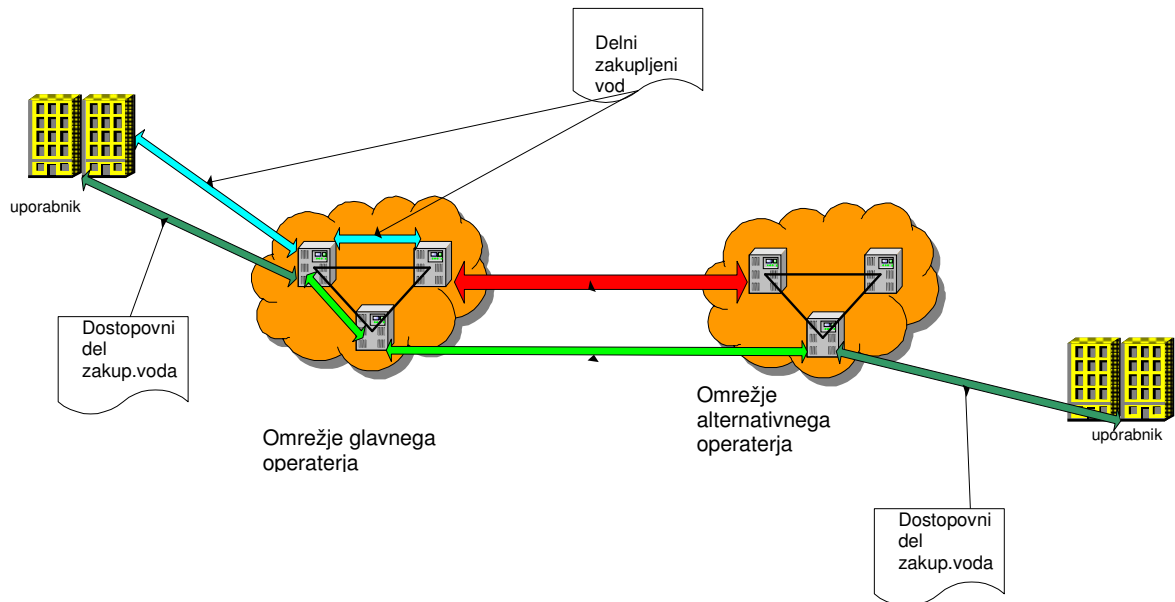
5.3 Definicija upoštevnega storitvenega trga »Dostopovni deli zakupljenih vodov (medoperaterski trg)«

Dostopovni del zakupljenega voda je tisti del, ki poteka od lokacije operaterja (ali njegove opreme) do končnega uporabnika (*last mile*).

Delni zakupljeni vod (*part circuit* ali *part line*) predstavlja povezavo med prostori uporabnika in točko medomrežne povezave drugega (alternativnega) operaterja na vozlišču glavnega operaterja. Delni zakupljeni vodi so obravnavani kot specialna vrsta medoperaterskih zakupljenih vodov, ki jih alternativni operater lahko uporabi za zagotavljanje storitev končnemu uporabniku. Sestavljeni so iz dostopovnega dela (povezava uporabnika s prvim

voziščem glavnega operaterja) in/ali hrbtničnega dela (povezava med vozišči glavnega operaterja).

Slika 1: Shematski prikaz dostopovnih delov zakupljenih vodov

V trg dostopovnih delov zakupljenih vodov so vključeni le dostopni deli zakupljenih vodov v skladu s podanimi definicijami, kjer se striktno upošteva meja med dostopnim in hrbtničnim delom.

Trg dostopovnih delov zakupljenih vodov tako sestavljajo naslednji zakupljeni vodi, ki se zagotavljajo na ozemlju Republike Slovenije:

- dostopni deli delnih zakupljenih vodov in
- povezave operaterjev do lastnih naprav (na primer oddajnikov in druge opreme).

6 Analiza upoštevnega trga o obstoju konkurence

Agencija je v skladu z veljavno zakonodajo dolžna v rednih časovnih intervalih analizirati produktne in storitvene trge na določenem geografskem območju (upoštevni trgi) ter v zvezi s tem izdelati analizo o stanju konkurence na posameznem upoštevnom trgu.

Po opredelitvi upoštevni trgov proizvodov in storitev ter določitve geografskega(ih) trga(ov) sledi ugotavljanje, ali na opredeljenem upoštevnom trgu obstaja učinkovita konkurenca oziroma ali ima kateri izmed operaterjev (lahko tudi dva ali več operaterjev skupaj) pomembno tržno moč.

V skladu z 19. členom ZEKom ima operater pomembno tržno moč, če ima sam ali skupaj z drugimi operaterji na določenem trgu javnih komunikacijskih omrežij oziroma javnih komunikacijskih storitev (upoštevnom trgu) položaj, enakovreden prevladujočemu položaju, torej tak ekonomski vpliv, da mu omogoča znatno mero samostojnosti nasproti konkurentom, uporabnikom in potrošnikom.

Za razliko od naknadnega (*ex-post*) nadzora, pri katerem se s pomočjo uporabe pravil splošnega konkurenčnega prava s strani organa pristojnega za varstvo konkurence ugotavlja zloraba prevladujočega položaja, se z vnaprejšnjo (*ex-ante*) regulacijo, ki jo na področju elektronskih komunikacij opravlja Agencija, izboljšujejo razmere na ne dovolj konkurenčnem trgu z namenom hitrejšega razvoja konkurence. Pri tovrstni regulaciji je potrebno pri tržni analizi uporabiti tako obstoječa dejstva, prav tako pa je potrebno napraviti prognoze za prihodnost. Ugotavlja se torej, ali je trg potencialno konkurenčen, in s tem tudi, ali je pomanjkanje učinkovite konkurence začasno ali trajno.

Kadar Agencija presoja, ali ima operater pomembno tržno moč v skladu s prvim odstavkom 19. člena ZEKom, upošteva merila določena v četrtem odstavku istega člena. Agenciji je prepuščena odločitev, katere kriterije za določanje pomembne tržne moči, ki pa niso kumulativne narave, bo pri presoji uporabila. Agencija je pri analizi uporabila naslednja merila:

- tržni delež operaterja na upoštevnom trgu in spreminjanje njegovega tržnega deleža na upoštevnom trgu v daljšem obdobju;
- ovire za vstop na upoštevni trg in vpliv na potencialno konkurenco na tem trgu;
- vpliv velikih uporabnikov na moč operaterja – izravnalna kupna moč;
- doseganje ekonomij obsega oziroma ekonomij povezanosti;
- nadzor nad infrastrukturo, ki se je ne da zlahka podvojiti.

6.1 Tržni delež operaterja na upoštevnom trgu in spreminjanje njegovega tržnega deleža na upoštevnom trgu v daljšem obdobju

Visok tržni delež operaterja je pomemben pokazatelj obstoja prevladujočega položaja na trgu. Izhajajoč iz obsežne sodne prakse Sodišča Evropske skupnosti (Zadeva AKZO/Komisija, C-62/1986, točka 60), je samo dejstvo, da ima podjetje tržni delež večji od 50%, že samo po sebi, razen v izjemnih primerih, dokaz o obstoju pomembne tržne moči na določenem trgu. Podjetju z visokim tržnim deležem se lahko pripisuje pomembno tržno moč,

če je bil tržni delež konstanten skozi daljše časovno obdobje. Tržni delež operaterja na upoštevem trgu in spremljanje njegovega tržnega deleža v daljšem obdobju je možno na osnovi merjenja prihodkov ali merjenja količine storitev.

Čeprav visok, tržni delež sam zase ni zadosten pogoj za določitev pomembne tržne moči ali njen nedvomni pokazatelj, je vendar pomemben indikator, da ta na določenem upoštevem trgu lahko obstaja.

Agencija je na podlagi pridobljenih podatkov ugotovila, da nobeden izmed operaterjev na medoperaterskem trgu ne ponuja zakupljenih vodov preko ethernet omrežja.

V Sloveniji deluje oziroma izvaja storitve dajanja dostopovnih delov zakupljenih vodov ne glede na tehnologijo, ki zagotavlja zakupljeno ali dodeljeno zmogljivost na medoperaterskem trgu v proučevanem obdobju 5 operaterjev, in sicer:

- Amis d.o.o.,
- Stelkom d.o.o.,
- Slovenske železnice, d.o.o.,
- Telekom Slovenije d.d.,
- TUŠ TELEKOM d.d.

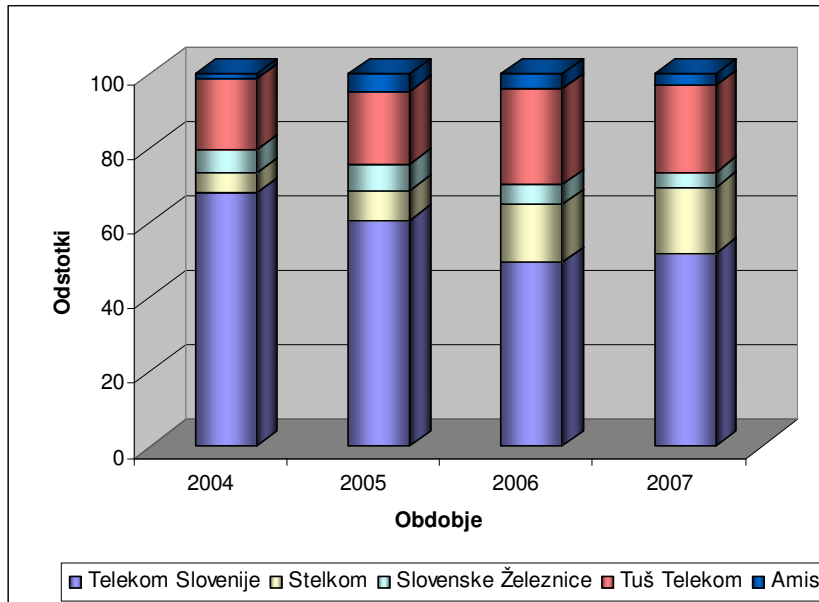
Agencija je v nadaljevanju ugotavljala tržne deleže operaterjev tako glede na prihodke kot tudi glede na število priključkov.

6.1.1 Tržni deleži operaterjev po prihodkih dostopovnih delov zakupljenih vodov

Agencija je najprej ugotavljala tržne deleže operaterjev glede na prihodke iz naslova ponujanja dostopovnih delov zakupljenih vodov. Pri tem je upoštevala tako prihodke operaterjev iz naslova ponujanja dostopovnih delov zakupljenih vodov lastnega omrežja, kot tudi prihodke operaterjev, ki na medoperaterskem trgu ponujajo v zakup dostopovne dele zakupljenih vodov, ki jih sami zakupujejo pri drugem operaterju, ki je hkrati lastnik infrastrukture (preprodaja).

Za družbo Telekom Slovenije d.d. je upoštevan podatek o prihodku iz naslova dostopovnih delov zakupljenih vodov, brez prihodka iz naslova dostopovnih delov zakupljenih vodov hčerinskih družb Mobitel d.d. in SiOL d.o.o. (izločeni so dostopovni deli zakupljenih vodov namenjeni za »self supply«).

Graf 3: Tržni deleži operaterjev po prihodkih na trgu dostopovnih delov zakupljenih vodov (lastno omrežje in preprodaja omrežja)

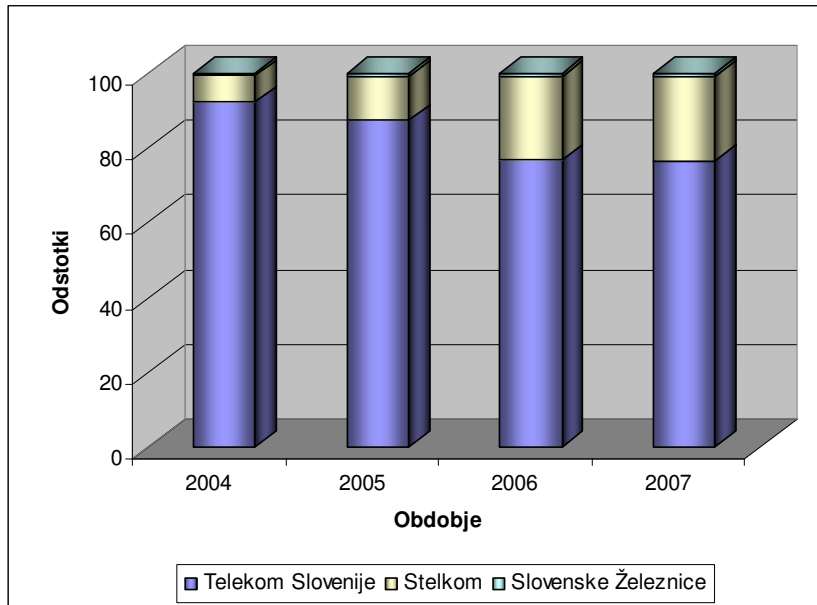
	2004	2005	2006	2007
Telekom Slovenije	68,0	60,5	49,4	51,7
Stelkom	5,2	8,2	15,6	17,8
Slovenske železnice	6,3	7,1	5,3	3,9
TUŠ TELEKOM	19,2	19,5	25,7	23,3
Amis	1,3	4,7	4,1	3,2

Vir: Podatki Agencije, 2008

Iz grafa 3 je razvidno, da od leta 2004 do konca leta 2007 dosega po prihodku konstantno največji tržni delež družba Telekom Slovenije d.d., ki pa je v opazovanem obdobju padel za 16,3 odstotnih točk in se konec leta 2007 ustavil na 51,7%. Kljub padcu je od začetka leta 2007 zopet opaziti povečanje tržnega deleža družbe Telekom Slovenije d.d. Obenem ima omenjena družba visok oziroma najvišji tržni delež, ki je konstanten skozi daljše časovno obdobje. Agencija je na podlagi zbranih podatkov ugotovila, da poleg družb Amis d.o.o. in TUŠ TELEKOM d.d. preprodajata omrežje tudi družbi Stelkom d.o.o. in Slovenske železnice, d.o.o. Vse navedene družbe preprodajajo omrežje družbe Telekom Slovenije d.d., kar pomeni, da del njihovega tržnega deleža izhaja iz preprodaje omrežja družbe Telekom Slovenije d.d. V zvezi s tem Agencija ugotavlja, da je bolj relevanten tržni delež, ki izključuje preprodajo omrežja. Namreč, le ta tržni delež priča o dejanski tržni moči posameznega operaterja z vidika nadzora nad infrastrukturo, medtem ko je podatek o tem, kolikokrat je bil določen zakupljen vod preprodan, s tega stališča nerelevanten.

Zaradi navedenega je Agencija v nadaljevanju ločila tržne deleže operaterjev po prihodkih na trgu dostopovnih delov zakupljenih vodov iz naslova lastnega omrežja in omrežja, ki je predmet preprodaje.

Graf 4: Tržni deleži operaterjev po prihodkih na trgu dostopovnih delov zakupljenih vodov (lastno omrežje)

	2004	2005	2006	2007
Telekom Slovenije	92,2	87,3	76,7	76,6
Stelkom	7,1	11,8	22,4	22,6
Slovenske železnice	0,7	0,9	0,9	0,8

Vir: Podatki Agencije, 2008

V zgornjem grafu so prikazani tržni deleži operaterjev po prihodkih na trgu dostopovnih delov zakupljenih vodov, v katerih so zajeti podatki, ki se nanašajo samo na lastno omrežje operaterjev. Primerjava tega grafa s predhodnim nam pokaže bolj realno stanje tržnih deležev v opazovanem obdobju.

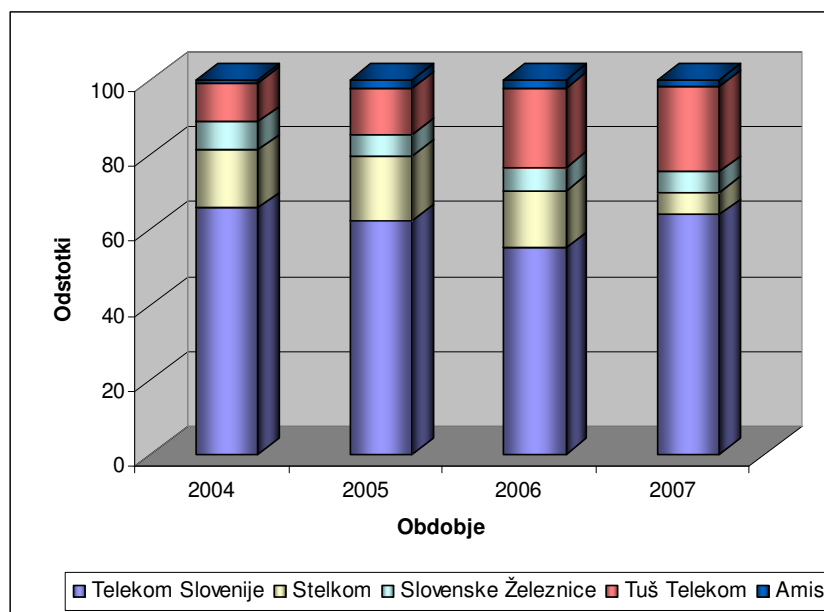
Iz grafa 4 je razvidno, da dosega po prihodku z naslova dostopovnih delov zakupljenih vodov konstantno največji tržni delež družba Telekom Slovenije d.d., ki je v opazovanem obdobju ves čas krepko nad 50%. V letu 2005, 2006 in 2007 je opaziti padanje tržnega deleža družbe, ki je od leta 2004 do konca leta 2007 padel za 15,6 odstotnih točk in se ustavil na 76,6%. Najmočnejši konkurent družbi Telekom Slovenije d.d. je operater Stelkom d.o.o., ki dosega v letu 2007 tržni delež v višini 22,6%. Sledi mu družba Slovenske železnice, d.o.o. s tržnim deležem v višini 0,8%. Tržni delež se je operaterju Stelkom d.o.o. od leta 2004 do konca leta 2007 zvišal za 15,5 odstotnih točk, medtem ko se družbi Slovenske železnice, d.o.o. tržni delež zanemarljivo spreminja.

Agencija tako zaključuje, da tržni delež ugotovljen na podlagi prihodkov, kaže na obstoj pomembne tržne moči družbe Telekom Slovenije d.d.

6.1.2 Tržni deleži operaterjev po številu priključkov dostopovnih delov zakupljenih vodov

Nadalje je Agencija ugotavljala tržne deleže operaterjev glede na število priključkov na trgu dostopovnih delov zakupljenih vodov. Tako kot v predhodni točki, je Agencija najprej ugotavljala tržni delež posameznih operaterjev z upoštevanjem podatkov, ki se nanašajo na lastno omrežje operaterjev in na omrežje, ki ga operaterji preprodajajo.

Graf 5: Tržni deleži operaterjev po številu priključkov na trgu dostopovnih delov zakupljenih vodov (lastno omrežje in preprodaja omrežja)

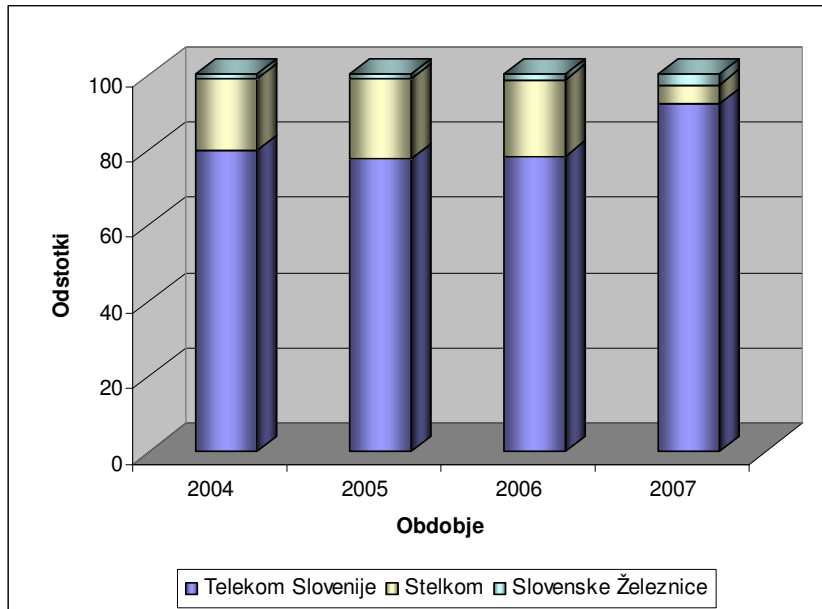
	2004	2005	2006	2007
Telekom Slovenije	65,6	62,5	55,1	64,0
Stelkom	15,6	17,1	15,3	5,9
Slovenske železnice	7,4	5,8	6,0	5,5
TUŠ TELEKOM	10,5	12,6	21,3	22,8
Amis	0,8	2,1	2,2	1,8

Vir: Podatki Agencije, 2008

Kot je razvidno iz grafa 5 ima družba Telekom Slovenije d.d. tržni delež v opazovanem obdobju nad 50%. Kljub temu, da je tržni delež družbe od leta 2004 do konca leta 2006 padel za 10,5 odstotnih točk, pa je v primerjavi z letom 2006 konec leta 2007 zopet zrasel za 8,9 odstotnih točk. Tako ima družba Telekom Slovenije d.d. tudi najvišji tržni delež po številu priključkov dostopovnih delov zakupljenih vodov (lastno omrežje in preprodaja omrežja), ki je konstanten skozi daljše časovno obdobje. Daleč zadaj sledi družbi Telekom Slovenije d.d. z 22,8% tržnim deležem, ki izhaja samo iz preprodaje omrežja, družba TUŠ TELEKOM d.d. ter vsi ostali operaterji s tržnim deležem nižjim od 6%.

Kljub navedenemu je Agencija v nadaljevanju ugotavljala tudi tržni delež posameznih operaterjev glede na število priključkov na podlagi izključitve preprodaje.

Graf 6: Tržni deleži operaterjev po številu priključkov na trgu dostopovnih delov zakupljenih vodov (lastno omrežje)

	2004	2005	2006	2007
Telekom Slovenije	79,8	77,5	78,2	92,1
Stelkom	19,0	21,2	20,2	5,0
Slovenske železnice	1,2	1,3	1,6	2,9

Vir: Podatki Agencije, 2008

V tem koraku je Agencija ugotovila, da ima družba Telekom Slovenije d.d. v opazovanem obdobju konstantno najvišji tržni delež, in sicer krepko nad 50%, ki je v primerjavi z letom 2004 konec leta 2007 celo zrasel na 92,1% oziroma za 12,3 odstotnih točk.

Iz zgornjega grafa je razvidno, da je predstavljala družbi Telekom Slovenije d.d. največjo konkurenco vse do konca leta 2006 družba Stelkom d.o.o., ki pa je konec leta 2007 dosegla samo 5% tržni delež. V primerjavi z letom 2006 je njen tržni delež padel za 19,7 odstotnih točk. Spremembe tržnih deležev v opazovanem obdobju družbe Slovenske železnice, d.o.o. so zanemarljive.

Istočasna primerjava tržnega deleža družbe Stelkom d.d. (gledano lastno omrežje) po prihodkih, ki znaša 22,6% z njenim tržnim deležem po številu priključkov dostopovnih delov zakupljenih vodov, ki znaša le 5%, lahko sklepamo, da operater zagotavlja predvsem daljše dostopovne vode z višjo zmogljivostjo, katerih cena je dosti višja v primerjavi z dostopovnimi vodi krajših razdalj. Slednje v večjem številu zagotavlja družba Telekom Slovenije d.d., ki ima zgrajeno dostopovno omrežje na celotnem območju Republike Slovenije in ima obenem najboljše možnosti dostopanja do končnih priključnih točk (*last mile*).

Agencija na podlagi vsega navedenega zaključuje, da tako tržni delež glede na prihodke kot tudi tržni delež glede na število priključkov kažejo na pomembno tržno moč družbe Telekom Slovenije d.d. na trgu ponujanja dostopovnih delov zakupljenih vodov.

6.2 Ovire za vstop na upoštevni trg in vpliv na potencialno konkurenco na tem trgu

Ovire za vstop na upoštevni trg so dejavnik, ki onemogočajo ali postavljajo na slabše mesto morebitne nove ponudnike na upoštevem trgu. Novi ponudniki se ob vstopu na trg srečujejo z ovirami, ki jih za uveljavljene ponudnike, ki na trgu delujejo dlje časa, ali so celo vanj vstopili prvi, ni. Konkurenčni ponudniki, ki vstopajo na upoštevni trg bodisi na dolgi rok bodisi za krajši čas, predstavljajo grožnjo uveljavljenim ponudnikom. Njihov vstop, kjer je vstop verjeten (in ne zgolj hipotetičen), pravočasen in upoštevanja vreden, smatrajo kot velik pritisk. Grožnja vstopa na trg se zmanjša s postavljanjem ovir za vstop. Ovire za vstop na trg so lahko pravne oz. regulativne, strukturne in strateške. Ovire za vstop na upoštevni trg so relevantno merilo določanja pomembne tržne moči.

Pravne oziroma regulativne ovire so lahko posledica varovanja pravnega reda. Kot primer Agencija navaja, da bo alternativni operater, ki želi vzpostaviti svoje lastno elektronsko komunikacijsko omrežje, to storil tako, da bo zgradil objekte, naprave in položil ustrezno napeljavo. Pri tem je soočen s tem, da mora izvesti podzemne ali nadzemne komunikacijske napeljave in postaviti objekte ter naprave, vse to pa na tuji nepremičnini. Tukaj je operater soočen s problemom pridobitve pravic oziroma služnosti na tujem zemljišču, za to pa je potreben določen čas, kar ima za posledico kasnejšo vzpostavitev elektronsko komunikacijskega omrežja in s tem oviro za vstop na trg.

Strukturne ovire obstajajo, če pri danem povpraševanju stanje tehnologije in obstoječa struktura stroškov povzročata asimetrične pogoje med prvim vstopnikom (monopolistom) in operaterji, ki želijo vstopiti na trg ali pa so že vstopili v kasnejši fazi. Visoke strukturne ovire na primer obstajajo, kadar so za trg značilne absolutne stroškovne prednosti, znatna ekonomija obsega in/ali dosega, omejitve zmogljivosti in visoki nepovratni stroški. Agencija ocenjuje, da bi vstop na medoperaterski trg dostopovnih delov zakupljenih vodov ne glede na tehnologijo, ki zagotavlja zakupljeno ali dodeljeno zmogljivost, zahteval znatne investicije, pretežno kot nepovratne stroške oziroma stroške, ki ne bodo povrnjeni pri izstopu iz trga. Operater, ki je kot prvi oziroma med prvimi zgradil svoje elektronsko komunikacijsko omrežje, lahko tudi izrazito razširi ponudbo svojih storitev na nove naročnike z relativno nizkimi inkrementalnimi stroški glede na področje, na katerem je prisoten. Ravno tako je sposoben v relativno kratkem času prilagoditi oziroma razširiti svojo ponudbo storitev, znižati cene obstoječih storitev in se tudi na takšen način zoperstaviti vstopajoči konkurenci v boju za ohranjanje tržnega deleža. Potencialni vstopajoči konkurenčni ponudniki so tako odvisni predvsem od novega povpraševanja na trgu in od pokritosti njihovih elektronskih komunikacijskih omrežij. S strani potencialnih konkurenčnih ponudnikov je ravno tako negospodarno graditi vzporedno omrežje, zato ima lastnik že zgrajenega omrežja veliko tržno prednost.

Družba Telekom Slovenije d.d. ima prednost pred vsemi drugimi konkurenčnimi ponudniki, ker ima zgrajeno omrežje na območju celotne Republike Slovenije in najbolj razvejano dostopno omrežje z daleč največjim številom dostopovnih delov zakupljenih vodov.

Agencija tako zaključuje, da zgornje ugotovitve kažejo na obstoj pomembne tržne moči družbe Telekom Slovenije d.d.

6.3 Vpliv velikih uporabnikov na moč operaterja (izravnalna kupna moč)

Cilji kupcev so zniževanje cen, izboljšanje kakovosti ali razširitev ponudbe storitev/produktov. Skladno z omenjenimi zahtevami izvajajo pritiske na prodajalce. Prisotnost kupcev s pogajalsko močjo lahko omeji ponudnikovo možnost, da bi se obnašal neodvisno od trga. Takšna izravnalna kupna moč je lahko posledica kupčevega obsega oziroma velikosti, količine storitve, ki jo kupuje ali kompenzacijskega faktorja. Kjer so kupci zadosti veliki in imajo zadosti moči, se lahko racionalno odzovejo na vsak poskus zviševanja cen s strani prodajalca. Vendar izravnalna kupna moč obstaja le tedaj, kadar imajo veliki kupci zmožnost v razumnem roku uporabiti alternative kot odgovor na zviševanje cene ali grožnjo po zviševanju cen. Alternativa, ki jo lahko izbere operater je ta, da preneha kupovati storitev ali da zamenja ponudnika storitve.

Agencija ugotavlja, da se operaterji kot kupci dostopovnih delov zakupljenih vodov ne glede na tehnologijo, ki zagotavlja zakupljeno ali dodeljeno zmogljivost, sicer pojavljajo pri večini operaterjev. Vendar so alternative za zamenjavo družbe Telekom Slovenije d.d. kot ponudnika slabe, omejene so na določena regionalna območja, kjer so ostali ponudniki prisotni, in na določeno manjše število dostopovnih delov zakupljenih vodov pri ostalih ponudnikih. Posledično ni izravnalne kupne moči drugih operaterjev, ki bi lahko izničila pomembno tržno moč družbe Telekom Slovenije d.d.

6.4 Doseganje ekonomij obsega in ekonomij povezanosti

Ekonomije obsega so značilne za proizvodne procese, ki vsebujejo visoke fiksne stroške, kar je tudi značilnost komunikacijskih trgov in pomenijo situacijo, v kateri je zaradi obstoječih proizvodnih zmogljivosti vsaka dodatna enota produkta/storitve proizvedena z nižjimi povprečnimi stroški in fiksnimi stroški na enoto. Večji obseg proizvodnje pomeni torej nižje stroške in s tem večjo konkurenčnost. Ekonomije obsega predstavljajo oviro za vstop kot tudi prednost pred obstoječimi konkurenti. Družba Telekom Slovenije d.d. ima bistveno prednost pred obstoječimi in potencialnimi konkurenti z vidika ekonomije obsega, saj lahko zagotavlja storitve z bistveno nižjimi stroški kot drugi potencialni konkurenčni ponudniki, ki bi morali še zgraditi dostopovne dele zakupljenih vodov. Potencialni konkurenti, ki bi želeli vstopiti na trg, bi zaradi visokih stroškov zagotavljanja storitve težko ponudili nižjo ceno kot obstoječi operater in tako težje privabili kupce na trgu. Družba Telekom Slovenije d.d. ima zgrajeno dostopovno omrežje na celotnem območju Republike Slovenije. Storitve dajanja zakupljenih vodov izvaja že od leta 1995 in je največji operater na medoperaterskem trgu dostopovnih delov zakupljenih vodov.

Ekonomije povezanosti obstajajo, kadar so povprečni stroški za proizvod oziroma storitev nižji kot posledica tega, da se storitve zagotavlja v istem podjetju skupaj z drugimi storitvami. Ekonomije povezanosti so značilne, kjer se storitve zagotavljajo preko omrežja. Zmogljivost omrežja se lahko namreč deli med več storitev. Ekonomije povezanosti predstavljajo tako oviro za vstop kot tudi prednost pred obstoječimi in potencialnimi konkurenti. Z vidika ekonomij povezanosti ima družba Telekom Slovenije d.d. prednost pred potencialnimi konkurenčnimi ponudniki, saj ponuja paleto elektronsko komunikacijskih storitev širokemu krogu uporabnikov na celotnem območju države. Zaradi tega lahko družba Telekom Slovenije d.d. razprši stroške na različne storitve, tako da so povprečni stroški na posamezno enoto nižji kot pri drugih operaterjih. Ostali operaterji so manjši akterji na trgu dostopovnih delov zakupljenih vodov, zato Agencija ocenjuje, da ne dosegajo primerljivih ekonomij obsega in tudi ne ponujajo široke palete elektronsko komunikacijskih storitev, zato ne moremo govoriti o ekonomijah povezanosti.

Družba Telekom Slovenije d.d. na trgu dosega tako ekonomije obsega kot ekonomije povezanosti, kar predstavlja oviro za vstop potencialnim konkurenčnim ponudnikom in omogoča posredno krepitev tržne moči družbe. Agencija zato ugotavlja, da omenjena indikatorja kažeta na pomembno tržno moč operaterja.

6.5 Kontrola nad infrastrukturo, ki se je ne da zlahka podvojiti

Operaterji svoja omrežja elektronskih komunikacij gradijo (v tem primeru so lastniki infrastrukture) in/ali najemajo pri drugih operaterjih oziroma lastnikih infrastrukture. Visoke investicije v izgradnjo lastnih omrežij, težave pri pridobivanju soglasij in gradbenih dovoljenj so privedle operaterje do tega, da pri lastnikih infrastrukture najemajo prenosne zmogljivosti oziroma t.i. zakupljene vode, ki so vrsta elektronskih komunikacijskih zmogljivosti, ki uporabniku omogočajo transparentne prenosne povezave med omrežnimi priključnimi točkami brez funkcije avtomatske usmerjevalne komutacije, ki bi bila uporabniku na voljo kot del funkcij zakupljenega voda. Družba Telekom Slovenije d.d. razpolaga z infrastrukturo, ki je zahtevala visoke investicije in jo je gradila skozi dolgo obdobje. Zaradi navedenega so obstoječi operaterji v dosti slabšem položaju, saj je omrežje težko podvojiti oziroma podvajanje omrežja v večini primerov ni donosno. Posledično je pokritost območja Republike Slovenije s strani družbe Telekom Slovenije d.d. znatno večja v primerjavi z drugimi operaterji, v smislu števila komutacijskih centrov in razvejanega dostopovnega omrežja. Družba Telekom Slovenije d.d. je edini operater, ki ponuja dostopovne dele zakupljenih vodov na več področjih Republike Slovenije, medtem ko manjše število preostalih operaterjev ponujana tovrstne storitve le na nekaterih področjih.

Agencija ugotavlja, da bi vstop na ta trg zahteval znatne investicije, pretežno kot potopljene stroške oziroma stroške, ki ne bodo povrnjeni pri izstopu iz trga. Ti potopljene stroški, skupaj z ekonomijami obsega in povezanosti, ki so karakteristika dostopovnih omrežij, znatno povečujejo ovire za vstop za operaterje, ki načrtujejo nova krajevna dostopovna omrežja. Potreba po razširitvi dostopovnega omrežja se bo še večala zaradi potreb operaterjev po širitvi lastnega omrežja bodisi zaradi lastnih potreb bodisi zaradi priklopov končnih uporabnikov in tudi zaradi razvoja elektronskih komunikacijskih storitev.

Agencija na podlagi napisanega ugotavlja, da tudi ta kriterij kaže na pomembno tržno moč družbe Telekoma Slovenije d.d.

7 Zaključki analize o obstoju konkurence naupoštevem trgu

Iz opravljene analize izhaja, da ima družba Telekom Slovenije d.d. pomembno tržno moč naupoštevem trgu »Dostopovni deli zakupljenih vodov ne glede na tehnologijo, ki zagotavlja zakupljeno ali dodeljeno zmogljivost (medoperaterski trg)«, zaradi česar na trgu ni učinkovite konkurence.

Na to kaže visok tržni delež, ki je pri družbi Telekom Slovenije d.d. v opazovanem obdobju ves čas nad 50%. Poleg tega pa na pomembno tržno moč kažejo tudi drugi obravnavani kriteriji kot so ovire za vstop na trg, vpliv velikih uporabnikov na moč operaterja (izravnalna kupna moč), obstoj ekonomij obsega oziroma ekonomij povezanosti, ter nadzor nad infrastrukturo, ki se je ne da zlahka podvojiti. Omenjeni dejavniki otežujejo vstop potencialne konkurence naupoštevni trg. Ta merila v večini primerov potrjujejo pomembno tržno moč družbe Telekom Slovenije d.d. naupoštevem trgu, ki je predmet te analize, ali pa tej ugotovitvi vsaj ne nasprotujejo. Glede na to analiza ostalih meril o določitvi pomembne tržne moči iz 19. člena ZEKom ne bi mogla ovreči ugotovitve pomembne tržne moči družbe Telekom Slovenije d.d. na obravnavanemupoštevem trgu.

Agencija ob uporabi meril iz 19. člena ZEKom tako ugotavlja, da ima družba Telekom Slovenije d.d. naupoštevem trgu 6 »Dostopovni deli zakupljenih vodov ne glede na tehnologijo, ki zagotavlja zakupljeno ali dodeljeno zmogljivost (medoperaterski trg)« položaj operaterja s pomembno tržno močjo, saj ima položaj, enakovreden prevladujočemu položaju, torej tak ekonomski vpliv, da mu omogoča znatno mero samostojnosti nasproti konkurentom, uporabnikom in potrošnikom.

8 Predlagane obveznosti operaterja s pomembno tržno močjo

8.1 Obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe

Agencija lahko z odločbo iz prvega odstavka 26. člena ZEKom naloži operaterju s pomembno tržno močjo obveznost, da ugoti vsem razumnim zahtevam za operaterski dostop do in uporabo določenih omrežnih elementov in povezanih zmogljivosti. Pri tem Agencija lahko naloži tudi dodatne pogoje, da se zagotovi poštenost, razumnost in pravočasnost izpolnitve obveznosti.

Potencialne motnje konkurence, ki jih je Agencija opazila na podlagi analize upoštevnega trga, so predvsem v možnosti izločitve (»foreclosure«), konkurentov – operaterjev, zakupnikov infrastrukture družbe Telekom Slovenije d.d. na maloprodajnih trgih, kjer je položaj operaterja odvisen od pogojev, ki jih ima na medoperaterskem trgu. Družbi Telekom Slovenije d.d. njen visok tržni delež na upoštevem trgu omogoča, da sprejme odločitve neodvisno od ravnanj ostalih udeležencev na trgu. Poleg tega je družba Telekom Slovenije d.d. v položaju, da prepreči oziroma omeji zakup dostopovnih delov zakupljenih vodov. To lahko stori tudi s postavitvijo pogojev, ki niso cenovne narave kot npr. zavlačevanje postopka, postavljanje nekonkurenčnih pogojev in podobno.

Iz navedenih razlogov je Agencija tako že z odločbo št. 300-165/2004-65 z dne 17.1.2006 družbi Telekom Slovenije d.d. naložila obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe.

Agencija ocenjuje, da je treba naložiti navedeno obveznost, da se prepreči nevarnost ustvarjanja oziroma krepitve prevladujočega položaja družbe Telekom Slovenija d.d. z oviranjem operaterskega dostopa do omrežnih elementov in s postavljanjem nerazumnih pogojev, ki bi onemogočili učinkovito konkurenco. Z naložitvijo navedene obveznosti se želi preprečiti dejanja, ki preprečujejo konkurenco in niso cenovne narave.

Zaradi vsega navedenega Agencija ocenjuje, da je naložitev obveznosti dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe potrebna tudi v prihodnje.

Agencija ugotavlja, da bo družba Telekom Slovenije d.d. v okviru obveznosti dopustitve operaterskega dostopa morala ugoditi vsem razumnim zahtevam za operaterski dostop do in uporabo določenih omrežnih elementov in povezanih zmogljivosti, ki tvorijo trg dostopovnih delov zakupljenih vodov. V okviru omenjene obveznosti bo družba Telekom Slovenije d.d. morala:

- omogočiti operaterski dostop do določenih omrežnih elementov oziroma naprav;
- v dobri veri pogajati z vsemi operaterji, ki želijo operaterski dostop;
- ne bo smela zavrniti že odobrenega operaterskega dostopa do zmogljivosti;
- zagotoviti dostopovne dele zakupljenih vodov na medoperaterskem trgu za preprodajo le teh na maloprodajnem trgu;

- zagotoviti dostop do etherneteta na medoperaterskem trgu za preprodajo le tega na maloprodajnem trgu;
- zagotoviti ustrezno kakovost storitve.

Družba Telekom Slovenije d.d. bo dolžna zagotoviti standardne dostopovne dele zakupljenih vodov vseh hitrosti, ki jih je možno vzpostaviti na obstoječi infrastrukturi. V okviru te ponudbe bo družba Telekom Slovenije d.d. morala zagotoviti tudi dostopovne dele delnih zakupljenih vodov, ki so posebej pomembni z vidika dostopa alternativnih operaterjev do končnih uporabnikov.

Družba Telekom Slovenije d.d. bo dolžna zagotoviti odprt dostop do tehničnih vmesnikov, protokolov ali drugih pomembnih tehnologij, saj je to nujno potrebno za zagotavljanje dostopa na maloprodajnem trgu. Nezagotovitev teh elementov bi lahko pomenila onemogočanje vstopa novih operaterjev na upoštevni trg, saj je nujno povezati tehnologijo družbe Telekom Slovenije d.d. s tehnologijo vstopajočega operaterja. Agencija ocenjuje, da je naložitev nujna za vzpostavitev in ohranjanje konkurenčnosti na trgu.

Družba Telekom Slovenije d.d. se bo morala v dobri veri pogajati z vsemi operaterji, ki želijo dostop do dostopovnih delov zakupljenih vodov. Agencija meni, da je ta obveznost potrebno in učinkovito sredstvo za doseganje kasnejših sporazumov o dostopu do dostopovnih delov zakupljenih vodov. Agencija ugotavlja, da bi z opustitvijo naložitve navedenega ukrepa lahko omogočila družbi Telekom Slovenije d.d., da bi na trgu dostopovnih delov zakupljenih vodov izkrivljala konkurenco z onemogočanjem operaterjem, da bi se pogajali in dogovorili o dostopu do dostopovnega dela zakupljenih vodov.

Prav tako družba Telekom Slovenije d.d. ne bo smela zavrni že odobrenega operaterskega dostopa do zmogljivosti. Obveznost je nujna, saj bi možnost zavrnitve že odobrenega dostopa dejansko pomenila negotovost konkurentov ali celo onemogočanje operaterskega dostopa. To pa bi operaterju poslabšalo položaj na maloprodajnem trgu, kar pa ne bi bilo v interesu končnih uporabnikov. Agencija ocenjuje, da je ta obveznost nujna, da se prepreči izločitev operaterjev, ki so že na trgu in s tem zmanjšanje konkurenčnosti kot tudi posledično poslabšanje položaja končnih uporabnikov pri maksimiranju njihove skupne koristi.

Nadalje bo družba Telekom Slovenije d.d. morala zagotoviti dostopovne dele zakupljenih vodov in dostop do etherneteta na medoperaterskem trgu za preprodajo le teh na maloprodajnem trgu. Družba Telekom Slovenije d.d. kot lastnik infrastrukture ponuja zakupljene vode in dostop do etherneteta na maloprodajnem trgu končnim (poslovnim) uporabnikom. Medtem ko ostali operaterji, ki nimajo v lasti svoje infrastrukture, lahko vstopijo na maloprodajni trg le na podlagi zakupa dostopovnega dela zakupljenih vodov oziroma etherneteta pri družbi Telekom Slovenije d.d. Glede na to, da družba Telekom Slovenije d.d. ponuja dostop do etherneteta na maloprodajnem trgu, ter da je na trgu opaziti prehajanje končnih uporabnikov z zakupljenih vodov na ethernet, Agencija zaključuje, da je naložitev navedene obveznosti nujno potrebna, da se tudi ostalim operaterjem, ki nimajo v lasti svoje lastne infrastrukture omogoči ponujanje dostopa do etherneteta na maloprodajnem trgu in s tem enakovredno konkuriranje na trgu. Omenjena obveznost bo pripomogla k vzpostavitvi in ohranjanju konkurenčnih razmer na trgu. Poleg tega naložena obveznost za družbo Telekom Slovenije d.d. ne bi smela predstavljati večje obremenitve, saj le ta omenjeno obliko dostopa omogoča že sama sebi.

Družba Telekom Slovenije d.d. bo morala zagotoviti ustrezno kakovost storitve. Navedena obveznost je nujna, da lahko vstopajoči operaterji na maloprodajnem trgu ponujajo kvalitetne storitve končnim uporabnikom, ter s tem uspešno konkurirajo ostalim udeležencem na trgu. Glede na to, da družba Telekom Slovenije d.d. ponuja zakupljene vode tako na medoperaterskem kot tudi na maloprodajnem trgu, obstaja nevarnost, da bi

družba Telekom Slovenije d.d. s ponujanjem storitev ostalim operaterjem slabše kakovosti na medoperaterskem trgu onemogočila ponujanje enako kvalitetnih storitev na maloprodajnem trgu, ter s tem posredno slabšala njihov položaj na trgu, jim onemogočala enakovredno konkuriranje na trgu in jih na ta način izrivala iz trga. Agencija na podlagi navedenega zaključuje, da je naložitev tovrstne obveznosti nujno potrebna za zagotavljanje konkurenčnosti na trgu, istočasno pa za družbo Telekom Slovenije d.d. ne predstavlja znatne dodatne obremenitve.

Agencija je ugotovila, da je naložena obveznost družbi Telekom Slovenije d.d. sorazmerna glede na koristi pri vzpostavljanju učinkovite konkurence na trgu elektronskih komunikacij. Agencija je pri nalaganju obveznosti ocenjevala ali je obveznost proporcionalna koristim, ki jih zasleduje in pri tem upoštevala tudi dejavnike, ki so določeni v 3. točki 26. člena ZEKom. Operaterski dostop alternativnim operaterjem omogoča, da na območju Slovenije vstopijo na maloprodajne trge in enakovredno konkurirajo z že obstoječimi ponudniki. Naloženi dostop do dostopovnih delov zakupljenih vodov je izvedljiv glede na kapaciteto, ki je na voljo, saj družba Telekom Slovenije d.d. zagotavlja dostopovne dele zakupljenih vodov na celotnem ozemlju države in je potencialno mogoč do velike večine končnih uporabnikov. Prav tako je obveznost potrebna in sorazmerna z vidika dolgoročnega varstva konkurence. Le z naložitvijo obveznosti se bo lahko zagotovilo dolgoročno varstvo konkurence na trgih elektronsko komunikacijskih storitev.

8.2 Obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja

Agencija lahko na podlagi 24. člena ZEKom naloži operaterju s pomembno tržno močjo obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja v zvezi z operaterskim dostopom.

Z naložitvijo obveznosti se zlasti zagotovi, da operater s pomembno tržno močjo uporablja enakovredne pogoje operaterskega dostopa v enakovrednih okoliščinah za druge operaterje, ki zagotavljajo enakovredne storitve ter zagotavlja drugim operaterjem enako kakovostne storitve ter enako kakovostne in istočasne informacije v zvezi z operaterskim dostopom pod enakimi pogoji kot za svoje storitve ali storitve svojih hčerinskih podjetij ali partnerskih podjetij.

Agencija ugotavlja, da zgolj naložitev obveznosti dopustitve operaterskega dostopa do omrežnih zmogljivosti ni zadosten ukrep, saj lahko družba Telekom Slovenije d.d. kljub tej obveznosti z določenimi ravnanji (kot so npr. uporaba škarij cen – »*price/margin squeeze*«, zagotovitev produktov v slabši kvaliteti, preprečitev dostopa do določenih nujnih informacij v zvezi z operaterskim dostopom, zakasnitev pri zagotavljanju informacij, določitev neprimernih pogodbenih pogojev oziroma zvezanost storitev) sebi in svojim povezanim družbam zagotavlja boljše pogoje pri poslovanju, s tem pa izriva konkurenco iz trga zakupljenih vodov. Zaradi navedenega je Agencija družbi Telekom Slovenije d.d. že z odločbo št. 300-165/2004/65 z dne 17.1.2006 naložila obveznost enakega obravnavanja. Agencija sicer v času po izdaji omenjene odločbe ni prejela nobenih pritožb s strani operaterjev glede nespoštovanja naložene obveznosti na strani družbe Telekom Slovenije d.d., vendar pa kljub temu ugotavlja, da je naložitev obveznosti enakega obravnavanja nujno potrebna tudi v prihodnje, saj se bo le na ta način zagotovilo, da bodo alternativni operaterji deležni enakovrednih pogojev zakupa dostopovnih delov zakupljenih vodov v enakovrednih okoliščinah, ter enako kakovostnih storitev in informacij, kot jih družba Telekom Slovenije d.d. zagotavlja za svoje storitve ali storitve z njo povezanih družb tudi v prihodnje.

Agencija ugotavlja, da bi družba Telekom Slovenije d.d. lahko imela interes, da v primeru, ko zaradi nadzora cen ne bi mogla preprečevati konkurence, oblikuje necenovne parametre, ki

preprečujejo konkurenco. Diskriminatorno obnašanje operaterja s pomembno tržno močjo bi postavilo posameznega operaterja v privilegiran položaj naproti ostalim operaterjem.

Agencija ocenjuje, da je obveznost enakega obravnavanja dopolnilni instrument regulacije trga k obveznosti dopustitve operatorskega dostopa.

V okviru obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja bo zato družba Telekom Slovenije d.d. dolžna vsem operaterjem:

- zagotoviti enake pogoje operatorskega dostopa v enakovrednih okoliščinah za vse operaterje, ki zagotavljajo enake storitve in
- drugim operaterjem nuditi storitve in informacije v zvezi z operatorskim dostopom pod enakimi pogoji in zagotavljati enak nivo kvalitete kot za svoje storitve oziroma za storitve z njo povezanih družb.

Agencija ocenjuje, da je naložena obveznost družbi Telekom Slovenije d.d. sorazmerna, saj zagotavlja enako obravnavanje obstoječih operaterjev na trgu. Prav tako omogoča in pospešuje vstop novih operaterjev z namenom ponujanja maloprodajnih storitev končnim uporabnikom, obenem pa zagotavlja potencialnim operaterjem, da bodo deležni enakega obravnavanja in pridobivali enake informacije ter enako kakovostne storitve kot njihovi konkurenti ali povezane družbe. Interes končnih uporabnikov je, da na trgu deluje več operaterjev in da ponujajo čim širšo paleto produktov in storitev za primerno ceno.

8.3 Obveznost zagotavljanja preglednosti

Agencija lahko na podlagi 23. člena ZEKom naloži operaterju s pomembno tržno močjo, da zagotavlja preglednost glede operatorskega dostopa, tako da od njega zahteva razkritje določenih informacij v zvezi z operatorskim dostopom, na primer računovodske informacije, tehnične specifikacije, značilnosti omrežja, pogoje izvedbe in uporabe, cene. Namen obveznosti zagotavljanja preglednosti je, da imajo vsi operaterji na trgu možnost vpogleda v pogoje za zakup dostopovnih delov zakupljenih vodov in ethernetov.

Obveznost zagotavljanja preglednosti se vsebinsko dopolnjuje z obveznostjo enakega obravnavanja. Agencija ocenjuje, da je potrebno družbi Telekom Slovenije d.d. skupaj z obveznostjo enakega obravnavanja naložiti tudi obveznost zagotavljanja preglednosti. Izvajanje obveznosti enakega obravnavanja je v tem primeru mogoče le s hkratnim transparentnim prikazom vseh informacij in pogojev za zakup dostopovnih delov zakupljenih vodov in ethernetov.

Agencija je družbi Telekom Slovenije d.d. že z odločbo št. 300-165/2004/65 z dne 17.1.2006 naložila obveznost objave vzorčne ponudbe za zakup dostopovnih delov zakupljenih vodov. Družba Telekom Slovenije d.d. je vzorčno ponudbo za zakup dostopovnih delov zakupljenih vodov objavila na spletnem naslovu: <http://www.telekom.si/uploads/pdf/RALO311206.pdf>. Trenutno zadnja popravljena vzorčna ponudba je bila objavljena dne 1.9.2006. Agencija je mnenja, da je naložitev ukrepa objave vzorčne ponudbe za zakup dostopovnih delov zakupljenih vodov nujna in potrebna tudi v prihodnje, da se drugim in novim vstopajočim operaterjem na trgu omogoči transparentnost ponujenih storitev, ki so enake za vse operaterje.

Agencija bo tako na podlagi navedenega družbi Telekom Slovenije d.d. naložila obveznost, da objavi vzorčno ponudbo za zakup dostopovnih delov zakupljenih vodov, pri čemer bo morala obstoječo vzorčno ponudbo za zakup dostopovnih delov zakupljenih vodov do prvega

dne v naslednjem mesecu od meseca vročitve odločbe dopolniti tako, da bo v besedilu upoštevala vse naložene obveznosti. Prav tako bo družba Telekom Slovenije d.d. morala obstoječo vzorčno ponudbo dopolniti tako, da bodo iz nje razvidni vsi potrebni elementi za zagotavljanje dostopa do etherneteta. Rok je sorazmeren glede na potrebe po čimprejšnji dosegih transparentnosti in zahtevnosti priprave dokumenta.

Družba Telekom Slovenije d.d. bo dolžna objaviti ponudbo dostopovnih delov zakupljenih vodov v omrežju družbe Telekom Slovenije d.d. v vzorčni ponudbi, ki je zadosti razčlenjena, tako da zakupniku ni potrebno plačevati za zmogljivosti, ki niso potrebne za zagotavljanje storitve.

Družba Telekom Slovenije d.d. bo morala v vzorčni ponudbi za zakup dostopovnih delov zakupljenih vodov v omrežju družbe Telekom Slovenije d.d. objaviti cene vsaj za hitrosti do 155 Mbit/s skupaj z morebitnimi popusti in drugimi pogoji, roki izvedbe in uporabe ter parametri kakovosti prenosa in vse tehnične vmesnike in standarde, ki jih morajo ti vmesniki izpolnjevati. Če ponudba dovoljuje upoštevanje multipleksiranja signalov, bo morala družba Telekom Slovenije d.d. pregledno prikazati način kalkulacije. Družba Telekom Slovenije d.d. bo morala kot priložo vzorčne ponudbe objaviti tudi splošne pogoje.

Družba Telekom Slovenije d.d. bo morala nadalje na spremembe in dopolnitve vzorčne ponudbe vidno opozarjati s posebej objavljenim obvestilom. O objavi navedene vzorčne ponudbe ter vseh njenih spremembah in dopolnitvah bo družba Telekom Slovenije d.d. dolžna obvestiti Agencijo in vse operaterje, s katerimi ima sklenjene pogodbe o zakupu dostopovnih delov zakupljenih vodov oziroma etherneteta, najmanj 30 dni pred uveljavitvijo sprememb, če roki, ki jih je postavila Agencija, to dopuščajo.

Agencija ocenjuje, da je objava vzorčne ponudbe sorazmeren ukrep, saj prispeva k transparentnemu delovanju družbe Telekom Slovenije d.d. in omogoča jasen pregled nad pogoji za zakup dostopovnih delov zakupljenih vodov in etherneteta, hkrati pa dopolnjuje naloženo obveznost enakega obravnavanja. Z objavo vzorčne ponudbe se preprečuje nastajanje ovir za vstop na trg. Naložitev tega ukrepa bo zato nedvomno prispevala k učinkoviti konkurenci na trgu, kar je eden glavnih namenov ZEKom.

Agencija ugotavlja, da so naloženi ukrepi družbi Telekom Slovenija d.d. primerni in sorazmerni glede na koristi pri vzpostavljanju učinkovite konkurence na trgu elektronskih komunikacij, saj dostopovni deli zakupljenih vodov alternativnim operaterjem omogočajo, da na območju Slovenije vstopijo na maloprodajne trge in enakovredno konkurirajo z operaterjem s pomembno tržno močjo. Družba Telekom Slovenije d.d. bi lahko z nepreglednimi pogoji in cenami ponujala drugim operaterjem drugačne pogoje in cene, kot jih zaračunava sama sebi oziroma z njo povezanim družbam. Z nepreglednimi pogoji bi bil po oceni Agencije otežen vstop alternativnih operaterjev, saj ti ne bi imeli jasnega pregleda nad zahtevanimi komponentami in cenami, v zvezi z zakupom dostopovnih delov zakupljenih vodov in etherneteta. Agencija ocenjuje, da bi v praksi lahko prišlo do tega, da bi družba Telekom Slovenije d.d. posameznim operaterjem pri pogajanjih ponujala različne pogoje za operatorski dostop, v primeru, da se družbi Telekom Slovenije d.d. ne bi naložila obveznost objave vzorčne ponudbe za zakup dostopovnih delov zakupljenih vodov in etherneteta.

V primeru, da bo Agencija ugotovila, da je objavljena vzorčna ponudba za zakup dostopovnih delov zakupljenih vodov in etherneteta v nasprotju z obveznostmi, ki so ji bile naložene z odločbo oziroma, da le ta ne ustreza določbam ZEKom, lahko uvede postopek nadzora in zahteva njeno spremembo.

8.4 Obveznost cenovnega nadzora cen in stroškovnega računovodstva

Agencija lahko v skladu s 27. členom zakona naloži družbi Telekom Slovenija d.d. kot operaterju s pomembno tržno močjo na določenem upoštevem trgu obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva. Agencija ugotavlja, da so ne glede na že naložene obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva (izdana odločba št. 300-165/2004/65 z dne 17.1.2006) na upoštevem trgu »Dostopovni deli zakupljenih vodov ne glede na tehnologijo, ki zagotavlja zakupljeno ali dodeljeno zmogljivost (medoperateski trg)« potrebna nadaljnja ukrepanja z naložitvijo obveznosti v zvezi s pokrivanjem stroškov in kontrolo cen, vključno z obveznostmi glede stroškovne naravnosti cen in obveznostmi glede sistema stroškovnega računovodstva.

Družbi Telekom Slovenije d.d., je bila z zadnjo odločbo naložena obveznost cenovnega nadzora, v okviru katere je moral oblikovati cene mesečne zakupnine in priključnine dostopovnih delov zakupljenih vodov tako, da je grosistična cena določena na podlagi metode »maloprodajna cena minus«, kjer je minus enak 8,7%, pri čemer se upošteva maloprodajna cena in hitrosti, ki so objavljene v veljavnem maloprodajnem ceniku.

Zaradi prehodov operaterja na moderne tehnologije, zaradi deregulacije liste standardov zakupljenih vodov (spodbuja se uporaba standardov ni pa pravne obveznosti za njihovo izvajanje) ter hkrati zaradi razširitve regulacije dostopovnih delov zakupljenih vodov na nove tehnologije, ter opustitev regulacije maloprodajnih cen zakupljenih vodov, trenutno veljavne cene in trenutne cenovne obveznosti ne odražajo dejanskih stroškov operaterja. Sodobna tehnologija omogoča operaterjem oblikovanje različnih ponudb storitev glede na prenosno hitrost in ne sledi v preteklosti uveljavljenim standardom. V praksi to pomeni, da je prenosna hitrost določena glede na dejanske potrebe in lahko predstavlja vrednosti izven uveljavljenih.

S tem namenom Agencija za preverjanje ustreznosti obstoječih obveznosti ter posledično cen nalaga nadgradnjo obstoječe obveznosti. Le to bi bilo treba nadgraditi v smeri nadzora nad stroški ter povečanje učinkovitosti. V kolikor bi Agencija ohranila obstoječo metodo »maloprodajna cena minus« bi lahko operater na maloprodajnem trgu zviševal ceno, vzdrževal predpisano razliko med maloprodajno in grosistično ceno ter s tem zviševal ceno na grosističnem trgu. Obstoječa metoda namreč ne spodbuja operaterje k racionalnejšemu pristopu izrabe produkcijskih faktorjev ter s tem ne zagotavlja učinkovite konkurence na trgu elektronskih komunikacij. Družba Telekom Slovenije d.d. tako za storitve iz Vzročne ponudbe zakup operaterskih vodov (RALO) ni spreminjala grosističnih cen od septembra leta 2006.

Visok tržni delež omogoča delovanje, ki je v nasprotju z načelom pospeševanja učinkovite konkurence. Z namenom preprečitve izkrivljanja razmerja med maloprodajno in grosistično ceno nalaga Agencija obveznost stroškovnega računovodstva, ki temelji na tekočih stroških in metodi popolne alokacije stroškov (FAC CCA). Prednost te metode predstavlja zlasti zajem vseh dejansko nastalih stroškov, ki se nanašajo zgolj na dostopovne dele zakupljenih vodov. Pri oblikovanju cen po metodi FAC CCA mora operater dosledno upoštevati vse uveljavljene smernice in priporočila, ki jih sprejema Evropska Komisija oziroma skladnost z veljavnimi priporočili in stališči Skupine Evropskih regulatorjev ERG ter obstoječe Slovenske računovodske standarde. Pri oblikovanju cen priključnin mora družba Telekom Slovenije d.d. slediti načelu jasne alokacije stroškov in na priključnine alocirati zgolj neposredne stroške tega opravila (npr. posebna oprema, prilagajanje vodov, testiranje in človeški viri), medtem ko se na zakupnine razporeja stroške, ki se jih prerazporedi z razporeditvenimi faktorji, v skladu z naloženo metodo.

Glede na dejstvo, da je družba Telekom Slovenije d.d. že implementirala stroškovno računovodstvo po metodi FAC CCA na nekaterih drugih trgih, kjer je operater s pomembno tržno močjo, ukrep ne predstavlja nesorazmerne cilja zagotavljanja učinkovite konkurence.

Družba Telekom Slovenije d.d. bo morala najkasneje do 01.06.2009 za operaterske zakupljene vode s tradicionalnimi vmesniki in za ethernet uveljaviti in oblikovati cene v skladu z naloženo metodo FAC CCA. Cene morajo biti oblikovane na podlagi podatkov obdobja 01.01.2008 do 31.12.2008. Družba bo morala najkasneje do 01.05.2009 Agenciji posredovati natančen opis sistema, ki se nanaša na trg dostopovnih delov zakupljenih vodov ne glede na tehnologijo, ki zagotavlja zakupljeno ali dodeljeno zmogljivost (medoperaterski trg), vključno s stroškovnimi kalkulacijami ter vsemi elementi za preveritev izračunanih cen.

Družba Telekom Slovenije d.d. ne sme obračunavati popustov za lojalnost in na znesek mesečne zakupnine, saj velja načelo enakega obravnavanja. Ravno tako družba ne sme stimulirati operaterje z vezavo.

V vmesnem obdobju do uveljavitve naloženih obveznosti Agencija nalaga prehod k uporabi metode primerjalne analize t.i. benchmark pristop, pri katerem se kot osnovo za posamezno obveznost cenovnega nadzora vzamejo stroškovne cene, ki veljajo na primerljivih konkurenčnih trgih glede na predpisane mehanizme pokrivanja stroškov in metodologije cen, saj se je izkazalo, da so grosistične cene tako priključitev kot mesečnih zakupnin visoko nad priporočenimi veleprodajnimi cenami. Agencija je namreč izvedla samostojno analizo, ki jo povzemamo v nadaljevanju. Evropska komisija je 29. marca 2005 izdala priporočilo o zagotavljanju zakupljenih vodov v Evropski uniji Del2- cenovni vidiki veleprodaje podomrežij zakupljenih vodov K (2005)951/2 končno. Agencija je priporočene cene primerjala s cenami istovrstnih storitev družbe Telekom Slovenije d.d. Ugotovila je, da cene storitev dostopovnih delov zakupljenih vodov presegajo priporočila Evropske komisije.

Operater s pomembno tržno močjo lahko zaradi pomanjkanja učinkovite konkurence utegne obdržati previsoke maloprodajne cene ter posledično previsoke grosistične cene predvsem v škodo končnih uporabnikov.

Model primerjave cen upošteva priporočene zgornje meje za cene delnih zakupljenih vodov iz Priporočila Komisije, ki služi kot obvestilo in vodilo pri tem kako naj regulatorji uporabijo najboljšo trenutno prakso pri zagotavljanju zakupljenih vodov takrat, ko oblikujejo regulativna sredstva za trge zakupljenih vodov, ki niso učinkovito konkurenčni na njihovem ozemlju. To prispeva k razvoju notranjega trga, saj se s tem izboljša doslednost pri uporabi regulatornega okvira v vsej EU in s tem podkrepi oblikovanje bolj konkurenčnega in stroškovno učinkovitejšega trga zakupljenih vodov.

Primerjava cen družbe Telekom Slovenije d.d in cen iz priporočila Komisije z dne 29.03.2005 o zagotavljanju zakupljenih vodov v EU.

Primerjava cen priključnin

	TS	Komisija
hitrosti	Priključnine	zgornja meja enkratne priključnine
64 kbit/s	923,34	542,00
2045 kbit/s	3.594,42	1.112,00
34 Mbit/s	9.905,69	2.831,00
155 Mbit/s	19.811,38	3.144,00

Cene priključnin veljajo za vse dolžine vodov (do 2km, do 5 km, do 15km, do 50km).

Primerjava cen mesečnih zakupnin

	TS	Komisija
	vsota mesečnih cen in 1/24 enkratne priključnine za dolžino voda do - 2 km	zgornja meja za vsoto mesečnih cen in 1/24 enkratne priključnine za dolžino voda do - 2 km
64 kbit/s	160,77	61,00
2045 kbit/s	579,94	186,00
34 Mbit/s	2.433,82	892,00
155 Mbit/s	3.712,18	1.206,00
	vsota mesečnih cen in 1/24 enkratne priključnine za dolžino voda do - 5 km	zgornja meja za vsoto mesečnih cen in 1/24 enkratne priključnine za dolžino voda do - 5 km
64 kbit/s	269,67	78,00
2045 kbit/s	964,24	248,00
34 Mbit/s	4.240,42	963,00
155 Mbit/s	6.292,18	1.332,00
	vsota mesečnih cen in 1/24 enkratne priključnine za dolžino voda do - 15 km	zgornja meja za vsoto mesečnih cen in 1/24 enkratne priključnine za dolžino voda do - 15 km
64 kbit/s	287,57	82,00
2045 kbit/s	1.112,34	333,00
34 Mbit/s	4.936,92	1.597,00
155 Mbit/s	7.287,38	1.991,00
	vsota mesečnih cen in 1/24 enkratne priključnine za dolžino voda do - 50 km	zgornja meja za vsoto mesečnih cen in 1/24 enkratne priključnine za dolžino voda do - 50 km
64 kbit/s	350,22	99,00
2045 kbit/s	1.630,69	539,00
34 Mbit/s	7.374,67	2.539,00
155 Mbit/s	10.770,58	4.144,00

Iz zgornje primerjave je razvidno, da so trenutno veljavne veleprodajne cene družbe Telekom Slovenije d.d. višje od priporočenih veleprodajnih cen Komisije.

Agencija mora zagotoviti, da se upoštevajo zgornje meje za cene navedene zgoraj, ki temeljijo na podatkih o cenah in metodologiji, podani v delovnem dokumentu služb Komisije, razen če se z analizo stroškovnega računovodstva dokaže, da bi z upoštevanjem priporočene zgornje meje bila raven cen nižja od učinkovitih stroškov uporabljenih omrežnih elementov in zahtevanih storitev, vključno s primerno stopnjo donosnosti. Metodologija uporabljena pri izračunu priporočenih zgornjih mej, kot je opisana v delovnem dokumentu osebja Komisije, se šteje kot ustrezna za pokritje priznanih razlik v stroških med različnimi operaterji v različnih državah članicah.

Agencija nalaga v vmesnem obdobju do uveljavitve stroškovnega računovodstva po metodi FAC CCA postopen prehod prilagoditve cen po metodi benchmark in sicer je potrebno v 3 mesecih od uveljavitve odločbe cene dostopovnih delov zakupljenih vodov prilagoditi v prvem koraku za 33,33% vrednosti razlike, v drugem koraku (do 1.2.2009) za 33,33%

vrednosti razlike in v zadnjem koraku (do 1.6.2009) uskladiti ceno glede na zgornje meje za cene iz predloga Komisije kar v praksi pomeni;

	trenutna cena TS	priporočilo Komisije	APEK			
			razlika V €	1 korak - znižanje za 33.33 % vrednosti razlike (v 3 mesecih)	2 korak - znižanje za 33.33 % vrednosti razlike (01.02.2009)	3 korak - znižanje za preostalo vrednost razlike (01.06.2009)
	zgornja meja za vsoto mesečnih cen in 1/24 enkratne priključnine za dolžino voda do - 2 km	zgornja meja za vsoto mesečnih cen in 1/24 enkratne priključnine za dolžino voda do - 2 km				
64 kbit/s	160.77	61.00	99.77	127.52	94.26	61.00
2045 kbit/s	579.94	186.00	393.94	448.64	317.34	186.00
34 Mbit/s	2,433.82	892.00	1,541.82	1919.93	1406.04	892.00
155 Mbit/s	3,712.18	1,206.00	2,506.18	2876.87	2041.56	1206.00

Ker je ethernet sodobnejša in cenejša tehnologija od tradicionalnih vmesnikov za zakupljene vode, veljajo navedene po korakih določene zgornje meje cen v absolutnih zneskih tudi za medoperaterski zakup ethernetov, skladno z načelom linearne interpolacije.

Na naveden način je potrebno prilagoditi tudi vse ostale razlike v ceni iz cenika družbe Telekom Slovenije d.d. glede na priporočilo Evropske Komisije.

V primeru da bi stroškovne cene izračunane po predpisani metodologiji odstopale navzdol od zgornje meje navedenih cen, veljajo slednje cene. V kolikor bi družba Telekom Slovenije d.d. v skladu z naloženo metodologijo FAC CCA izračunala višje cene za dostopovne dele zakupljenih vodov mora družba Telekom Slovenije d.d. oblikovati cene dostopovnih delov zakupljenih vodov tako, da le te ne bodo višje od navedenega priporočila Evropske komisije.

Agencija zaključuje, da je naložena obveznost skupaj s postavljenimi roki primerna in sorazmerna. Nadzor nad grosističnimi cenami je namreč nujno potreben, da se alternativnim operaterjem omogoči dostopnost komunikacijskih storitev na grosističnem trgu po takšnih cenah, ki jim bodo omogočile konkurenčnost na maloprodajnih trgih.

8.5 Obveznost ločitve računovodskih evidenc

Agencija lahko na podlagi 25. člena ZEKom operaterju s pomembno tržno močjo naloži obveznost ločitve računovodskih evidenc za določene dejavnosti ločeno od računovodskih evidenc za ostale dejavnosti.

Agencija naloži to obveznost zaradi nadzora izpopolnjevanja obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja ter zaradi preprečitve neutemeljenega navzkrižnega subvencioniranja.

Družba Telekom Slovenije d.d. bo morala tako najkasneje do 01.05.2009 Agenciji posredovati ločene računovodske evidence, ki temeljijo na metodologiji FAC CCA. Podatki morajo zajemati obdobje od 01.01.2008 do 31.12.2008. Družba Telekom Slovenije d.d. bo morala pri izpolnjevanju te obveznosti upoštevati priporočila in smernice, ki jih sprejema Evropska komisija na področju ločenega vodenja računovodstva.

Obveznosti, ki jih Agencija naloži operaterju s pomembno tržno močjo, bi morale biti sorazmerne s koristmi, ki so posledica izpolnitve teh obveznosti. Agencija ugotavlja, da je naložena obveznost sorazmerna in nujna v smislu, da na trgu ni mogoče doseči pričakovane koristi z milejšimi ukrepi, ki bi pripomogli k učinkoviti konkurenci na trgu in bi podpirali interese končnih uporabnikov. Namreč, šele ločitev računovodskih evidenc lahko zanesljivo zagotovi, da se prepreči prelivanje stroškov s storitev, ki jih družba Telekom Slovenije d.d. določenemu operaterju ne zagotavlja, s tem pa predstavlja tudi predpogoj za zanesljiv

izračun stroškovne cene. Z vidika zahtevnosti je sorazmeren tudi postavljen rok za izpolnitev obveznosti, saj ima družba Telekom Slovenije d.d. z navedeno obveznostjo že izkušnje in tudi že vodi stroške za določene storitve ločeno.

Pripravili:

Tanja Muha

Tajana Pintar

Ljubljana, 21.04.2008